

Kehitys

Utveckling MAALISKUU 1.2023

AURINKO PAISTAA AFRIKALLE

Valtaosa Afrikan sähköstä tuotetaan fossiilisilla polttoaineilla. Maanosalla on vihreään siirtymään suuret mahdollisuudet.

**Miten Suomi
tukee Ukrainaa?**

**Pakistan kärsii
suurtulvan tuhoista
vielä pitkään**

**Mambo Pambo
murtaa Keniassa
vaatealan kirousta**

Puhuiko joku linnuista?

Muista sammuttaa valot!” muistutti tarra lapsuuskotini virtakytkimen ohessa vielä pitkään öljykriisin jälkeen. Tänä talvena pelkkä valojen sammuttelu ei ole riittänyt, niin kuin ei vuoden 1973 paikkeillakaan.

Rahan motivoiva voima on viime kuukausina tullut todistetuksi – kipeästikin – monessa kotitaloudessa. Sähkönkulutus laski viime syksyn kuukausina selvästi vuodentakaisesta. Sähkön säästötalkoissa ovat kunnostautuneet erityisesti kotitaloudet. Vähemmälläkin on ollut mahdollista tulla toimeen – ja ilmasto ja kukkaro kiittävät.

ILMASTONMUUTOKSESTA, sen syistä ja seurauksista on puhuttu suureen ääneen yli kymmenen vuotta. Tiedämme, että energiantuotanto ja -kulutus ovat suurimmat päästölähteet niin Suomessa kuin maailmallakin. Mutta vasta Venäjän hyökkäyssodan seurauksena sähkönkulutukseen alettiin meillä toden teolla kiinnittää huomiota, ja vihreä siirtymä on vauhdittunut Euroopassa.

Sinänsä välttämättömästä vihreästä siirtymästä nousee kuitenkin mieleen myös kysymyksiä: Mistä kaivetaan metallit sähköautojen akkuihin? Mitä maailmalla tapahtuu käytöstä poistuville aurinkopaneelille? Puhuiko joku linnuistakin? YK:n luontokokouksessa viime vuoden lopulla

lähies 200 maata kävi neuvotteluja luontokadon pysäyttämiseksi. Kanadan Montrealissa päästiin sopuun maasisävesi-, rannikko- ja merialueita koskevasta

30 prosentin suojelutavoitteesta. Lisäksi sovittiin muun muassa jätteen määrän vähentämisestä ja ruokahävikin puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä.

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN säilyminen on elinehto elämämme jatkumiselle. Jokaisella lajilla on oma tärkeä paikkansa luonnon ekosysteemeissä – näinhän olemme oppineet biologian tunneilla. Tämän vuoksi ei ole samantekevää, miten tätä niin tarpeellista vihreää siirtymää toteutetaan.

Tuulivoimaloiden vaikutuksesta linnustoon löytyy tutkimustietoa, lepakoista sitä on vähemmän. Tuulimyllyjen sijainti vaikuttaa siihen, millaisen vaaran ne muodostavat siivekkäille. Merkittävänä uhkana myllyjä ei nykyisellään pidetä, mutta toisaalta: mitä enemmän myllyjen siipiä halkoo ilmaa, sitä useammin törmäyksiä tapahtuu.

Aurinkoenergialla odotetaan olevan suuret mahdollisuudet Afrikassa. Tällä hetkellä manner tuottaa kolme neljäsosaa sähköstään fossiililla polttoaineilla. Tulevaisuudessa aurinkovoimalla katettaneen vähintään 40 prosenttia sähkönkulutuksesta, mikä selviää lehtemme jutusta.

Aurinkovoimapuistot tarvitsevat paljon tilaa. Äkkiseltään ajateltuna sitä löytyy esimerkiksi Saharan autio- maasta. Aavikoillakin on kuitenkin omat eläin- ja kasvilajinsa, jotka kärsivät ihmisen viedessä niiden elintilan.

Täysin ongelmattonta ei siis ole minkään energiamuodon käyttö. Sen vuoksi katse palaa takaisin meihin ihmisiin. Luontokadon juurisyy on ylikulutus. Nykyinen energiakriisi on todistanut, että sähkön säästäminen on mahdollista – onnistuisiko sama muussakin kuluttamisessa?

PS. Joko sinulle tulee Kehitys-lehden uutiskirje? Tee tilaus verkossa kehityslehti.fi, niin saat 8 kertaa vuodessa tietoa sähköpostiisi vain verkossa julkaistuista jutuista.

Artiklar i det här numret finns också på svenska på Kehitys – Utvecklings webbplats kehityslehti.fi.

HANNA PÄIVÄRINTA
vs. päätoimittaja

SAMULI SIIRALA

HILMA TOTIVONEN

”Emme tarvitse hiki-pajoja, kun tunnemme oman arvomme”

Kawira Mirero perusti Kenian Nairobiin oman vaateyrityksen, joka tekee afrikkalaisen perinteen inspiroimaa laatumuotia modernilla twistillä.

LUE JUTTU SIVULTA 46.

Kehitys – Utveckling

Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset

Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Sähköpostitse kehitys.um@grano.fi
Puhelimitse tiistaisin ja torstaisin klo 9–11/Grano Oy, 044 766 3126

Julkaisija Ulkoministeriö Viestintäosasto Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikkö, PL 176, 00023 Valtioneuvosto
Toimitusneuvosto AD Teemu Heinilehto, viestintäjohtaja Mikko Koivumaa (pj.), apulaisastopäällikkö Helena Airaksinen, toimittaja Janne Hopsu, asiantuntija Lyydia Kilpi, professori Anja Nygren, apulaisastopäällikkö Juha Savolainen, toimittaja Sami Sillanpää, toimittaja Maria Tolsa

Vs. päätoimittaja Hanna Päivärinta, 029 535 1370, hanna.paivarinta@formin.fi
Toimitussihteeri Tiina Kirkas, tiina.kirkas@gmail.com **Ulkoasu** Laura Ylikahri

Painatus Grano Oy ISSN 0787-041

Kannen kuvitus Samuli Siirala

Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava.

Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa.

Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kehitys – Utveckling on tilaajille maksuton.

Kehitys – Utveckling 2.2023 ilmestyy toukokuussa.

06

Maailman makasiini

Maaikantalousen viimeaikaiset ongelmat ovat heikentäneet monen afrikkalaisvaltion kykyä hoitaa julkista velkaansa.

10

Miten niin?

Onko luontokato yhtä suuri uhka maapallon tulevaisuudelle kuin ilmastonmuutos? WWF Suomen **Anne Tarvainen** vastaa.

11

Infografiikka

Ihmisen ekologinen jalanjälki kasvaa nopeammin kuin luonto uusiutuu.

12

Afrikka hyötyy auringosta

Myös minisähköverkot ja synteettiset polttoaineet avittavat Afrikan vihreää siirtymää.

18

Infografiikka

Afrikassa kotitaloudet, yritykset, maatalous ja liikenne tarvitsevat kestävästi tuotettua sähköä.

20

Keniassa naiset pyrkivät keittiöstä vallan linnakkeisiin

Median, miesten ja uskonnollisten johtajien koulutuksella kitketään naispoliitikkojen kokemaa väheksyntää ja väkivaltaa.

24

Demokratian tila heikkenee maailmassa

Samaan aikaan autoritaarisesti hallittujen maiden määrä lisääntyy.

JACOB ZOCHERMAN

25

Kolumni**Niina Tenhio**

Lukutaito nakertaa pakkovaltaa.

26

Suomi tukee**Ukrainaa jatkossakin**

Sodan keskellä on muun muassa digitalisoitu opetusmateriaaleja ja korjattu Venäjän tuhoamia energiaverkkoja.

40

Henkilö

Nepalilainen **Durga Sob** on ihmisoikeusaktivisti ja poliitikko, joka taistelee kaltaistensa kastittomien naisten puolesta.

44

Suomi tekee

Ajantasainen maarekisteri ehkäisee riitoja Etiopiassa.

30

Ajankuva

Viime elokuun tulvissa kolmannes Pakistanista joutui veden valtaan. Haiderpur Waghon kylässä Sindhin maakunnassa ihmiset menettivät kotinsa ja toimeentulonsa lisäksi läheisiään.

HARI MAHARJAN

46

Vapaalla

Mambo Pambo luo afrikkalaista nykymuotia Keniassa.

48

Esittelyssä

Elina Grundström perehtyi maatalousbisnekseen Ukrainassa juuri ennen kuin Venäjän hyökkäys muutti suuren osan maata sotatantereeksi.

50

Tuliaisat

Kamomilla Ilmonen oppi Namibiassa ja Indonesiassa, kuinka tärkeitä sopimusten sanat ovat.

51

Sarjakuva

5 kysymystä kehityksestä

DONG JIANGHUI/YEYVINE/LK

Kiinaisten rakentama rautatie Kenian pääkaupungista Nairobista Mombasan satamakaupunkiin valmistui kuusi vuotta sitten.

Afrikan velkataakka kasvaa

Maailmantalouden viimeaikaiset ongelmat ovat heikentäneet monen kehittyvän maan kykyä hoitaa julkista velkaansa.

AFRIKAN MAIDEN julkisen velan määrä on viime vuosina noussut ripeästi ja lähestyy lukemaa, jossa se oli vuosituhaten alussa, kun suuri joukko maita ajautui velkasaneerukseen ja velkojen anteeksiantoon, varoittaa Kansainvälinen valuuttarahasto IMF.

Nykyistä velkaa on otettu enemmän markkinaehtoisena yksityisiltä luottotajilta, mikä lisää takaisinmaksuun liittyvää riskiä, selittää Kenian keskuspankin tutkimusosaston johtaja **Maureen Were**.

Saharan eteläpuolisen Afrikan julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta oli 57 prosenttia vuonna 2021. Vaikka luku on alempi kuin esimerkiksi Suomen 71 prosenttia, köyhien maiden

liikkumavara on hyvin pieni ja riskit suuria, Were sanoo.

Hänen mukaansa kaikki Saharan eteläpuolisen Afrikan maat ovat joko ajautuneet maksuvaikkeuksiin tai niillä on riski joutua ongelmiin velanhoidossaan lähitulevaisuudessa.

Lainaa lainan päälle

Julkista velkaa ovat nostaneet muun muassa Kiina-vetoiset infrastruktuurihankkeet. Afrikan mailla on myös ollut aiempaa paremmat mahdollisuudet saada lainaa, koska niiden taloudet ovat kasvaneet hyvin 20:n viime vuoden aikana. Rahaa on viime vuosina ollut tarjolla jopa nollakorolla.

Kaikkea tätä on seurannut U-käänös, kun koronapandemian aikaiset sul-

kutilat kurittivat talouksia ja sen jälkeen korot ja lainanhoitokustannukset nousivat. Myös korkea inflaatio, energiakriisi, raaka-aineiden hinnanvaihtelut ja maiden sisäiset konfliktit ovat lisänneet taloudellista haavoittuvuutta.

Käynnissä on jo noidankehä, jossa uutta lainaa otetaan kattamaan edellisten lainojen hoitokustannuksia.

YK:n kehitysohjelman UNDP:n johtaja **Achim Steiner** varoitti syksyllä, että yli 50 vähätuloisinta kehittyvää maata saattaa mennä vararikkoon, jos ne eivät saa tukea kansainväliseltä yhteisöltä. Maailmankuulu taloustieteilijä **Nouriel Roubini** puolestaan ennustaa vieläkin suurempaa romahdusta, joka koskettaisi myös perinteisiä teollisuusmaita.

Somalialainen Bushiya Farah pakeni lapsineen Baidoan kaupunkiin, kun hänen viimeinenkin lehmänsä kuoli kuivuuteen.

EVA-MARIA KRACZYK/DPA/LK

Afrikkalaiset pakenevat ilmastonmuutosta kotimaansa sisällä

UUESSA *African Shifts* -raportissa ennustetaan, että ilmaston lämpeneminen ajaa jopa 113 miljoonaa afrikkalaista pois kotiseudultaan vuoteen 2050 mennessä. Vain pieni osa muuttajista, korkeintaan 1,2 miljoonaa ihmistä, siirtyy naapurimaahan tai kauemmas.

Suurin osa muuttoliikkeestä tapahtuu maiden sisällä ja painottuu maantieteellisesti Afrikan sarven alueelle. Myös rannikkoalueita eri puolilla mannerta joudutaan todennäköisesti jättämään, kun merenpinta nousee ja muut ilmastonmuutoksesta aiheutuvat ongelmat yleistyvät.

\$483 miljardia

Monikansallisten yritysten ja varakkaiden yksityishenkilöiden harjoittama veronkierto ja verovälttely johtavat 483 miljardin Yhdysvaltain dollarin eli 451 miljardin euron vuosittaiseen verotulojen menetykseen, arvioi Tax Justice Network -verkosto.

Inflaatio on salakavala köyhiin kohdistuva vero.”

– ABEBE SELASSIE, KANSAINVÄLISEN VALUUTTARAHASTON AFRIKKA-OSASTON JOHTAJA

LAAJA SOPIMUS EHKÄISEE LUONTOKATOA

KANADAN MONTREALISSA hyväksyttiin viime joulukuussa kansainvälinen sopimus maailman luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Sopimuksen allekirjoittaneet 188 maata pyrkivät muun muassa kasvattamaan suojelualueiden määrää 30 prosenttiin maailman maa- ja merialueista vuoteen 2030 mennessä.

Sopimuksessa ei puhuta pelkästään lajien ja elinympäristöjen suojelemisesta vaan myös muun muassa geenivarojen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta jakamisesta ja kehittyville maille suunnatusta rahallisesta tuesta.

Rahalliseksi tueksi sovittiin vähintään 30 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuodessa. Tukea perusteltiin sillä, että ilmastonmuutoksen kurittamisessa kehittyvissä maissa on jäljellä yhä suurin osa maailman luonnon monimuotoisuudesta.

Esimerkiksi Afrikassa arvioidaan olevan noin neljännes maailman kasvi- ja eläinlajeista, mutta käytännössä lajikirjosta ei ole täysin tarkkaa tietoa. Yhden arvion mukaan kartoitustyö saattaisi nykyvauhdilla kestää jopa 150 vuotta.

SÄÄN ÄÄRI-ILMIÖT KASVATTAVAT VAKUUTUSKORVAUKSIA

VAKUUTUSYHTIÖT MYÖNSIVÄT viime vuonna noin 115 miljardin Yhdysvaltain dollarin korvaukset luonnonkatastrofien tuhojen korjaamiseen. Summa on peräti 42 prosenttia korkeampi kuin kymmenen viime vuoden keskiarvo. Vakuutukset kattoivat arviolta vain noin 45 prosenttia kaikista erilaisten sääilmiöiden aiheuttamista taloudellisista tappioista.

KIISTAA PÄÄSTÖ-KOMPENSAATIOSTA

KANSAINVÄLINEN JOURNALISTIRYHMÄ tutki maailman suurimman päästökompensaatiota myyvän yrityksen Verran hankkeita sademetsissä. Se arvioi, että hankkeiden avulla oli sidottu selkeästi vähemmän hiiltä kuin Verra oli itse laskenut.

Verran palvelua ovat käyttäneet monet kansainvälisesti tunnetut yritykset, kuten Disney, Shell ja Gucci.

Verran mukaan journalistien ja heitä tukeneiden tutkijoiden käyttämällä menetelmällä ei saada riittävästi tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta.

KHALED DESOUKI/AFP/LK

Kiinalaista Sinovac-koronavirusrokotetta valmistetaan muun muassa Egyptissä. Paikallisen yrityksen tavoite on nostaa tuotanto miljardiin annokseen vuodessa.

Afrikkalaiset syöpätestit myyntiin

MAROKON VALMISTAMAT ensimmäiset Afrikan mantereen rintasyöpä- ja leukemiatestit ovat tulossa markkinoille lähikuukausina. Testien toivotaan osaltaan vähentävän Afrikan riippuvuutta lääkealan tuotteiden tuonnista. Afrikan maat ostavat 70 prosenttia lääkkeistä ja 99 prosenttia rokotteista mantereen ulkopuolelta.

Nälkäkriisi jatkuu Afrikan sarvessa

Viljakuljetukset ovat helpottaneet Afrikan sarven ruokakriisiä, mutta maat tarvitsevat yhä kipeästi humanitaarista apua.

MAALISKUUN LOPUSSA eletään globaalin ruokaturvan kannalta kriittisiä aikoja, kun YK:n, Ukrainan, Turkin ja Venäjän on määrä neuvotella Mustanmeren viljakuljetussopimuksen jatkosta. Asialla on suuri merkitys nälkäkriisin runtelmassa Afrikan sarvessa, jonka maat ovat hyvin riippuvaisia tuontiviljasta.

Viime heinäkuun lopussa solmitun sopimuksen mukaisesti oli helmikuun alkuun mennessä kuljetettu yhteensä 20 miljoonaa kuutiometriä viljaa Ukrainasta maailmalle. Tästä 82 000 kuutiometriä kuljetettiin humanitaarisina avustuksina Somaliaan, Etiopiaan ja Sudanin.

”Suomi osallistui Somaliaan suunnituneen avustusviljalaivan kuljetuskustannuksiin 6,5 miljoonalla eurolla. Somaliaan viedyllä 25 000 kuutiometrillä viljaa pystyttiin ruokkimaan 450 000 ihmistä viiden kuukauden ajan”, kertoo vastuuvirkahenkilö **Pekka Marttila** ulkoministeriön humanitaarisen avun yksiköstä.

HUGH RUTHERFORD/AFP/LK

Suomi on tukenut Maailman ruokaohjelman WFP:n viljaostoja ja -kuljetuksia Ukrainasta Afrikan sarven alueelle.

Hänen mukaansa viljakuljetusten tulevaisuus riippuu siitä, hyväksyykö Venäjä kuljetusten jatkamisen Mustanmeren kautta. Epäselvää on myös se, miten viljanviljely, sadonkorjuu ja viljan kuljettaminen onnistuvat sodan runtelmassa Ukrainassa.

Apua tarvitaan edelleen

Viljakuljetuksista huolimatta humanitaarinen tilanne Afrikan sarvessa jatkuu kriittisenä. YK arvioi, että esimerkiksi Somaliassa, Etiopiassa ja Sudanissa yhteensä 52,2 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua vuonna 2023.

Alueen keskeiset haasteet liittyvät ruokaturvaan ja ilmastokriisiin. Moni

joutuu jättämään kotinsa kuivuuden, tulvien ja myös erilaisten konfliktien takia. Suojelua tarvitsevat erityisesti naiset, lapset, iäkkäät ja vammaiset henkilöt.

Maailman ruokaohjelman WFP:n mukaan Somaliassa, Etiopiassa ja Keniassa 22 miljoonaa ihmistä näkee nälkää ja 5,1 miljoonaa lasta on akuutisti aliravittuja.

Suomi antoi viime vuonna humanitaarista apua Afrikan sarven alueelle yhteensä 22,5 miljoonaa euroa. Pekka Marttila arvioi, että avuntarve alueella jatkuu pitkään.

HEIDI PELANDER

Kehitys-Salmisen blogi kertoo kehityksen kuumimmat puheenaiheet

1 INNOVAATIOIOT, kiihdyttämöt ja laboratoriot olivat vielä hetki sitten uusinta uutta kehitysyhteistyössä. Sitten ovia suljettiin ilman suurempaa meteliä. Innovaatiolaboratoriot eivät ole kuitenkaan hävinneet minnekään, ne ovat vain muuttaneet muotoaan.

Lue blogitekstit verkossa kehityslehti.fi/kehitys-salminen

2 DISINFORMAATIO voi saada joskus hullunkurisiaakin kierroksia. Brasiliassa oikeusministeri joutui vakuuttelemaan kansalaisille, ettei hänellä ole valtaa kutsua tuonpuoleisesta ranskalaisfilosofi **Michel Foucaultia** kabinettiinsa.

3 UKRAINAA pitää auttaa, mutta samaan aikaan pitäisi muistaa muutakin maailmaa. Ja Ukrainaa autettaessa pitäisi myös pitää mielessä vuosikymmeniä puhutut opit tasa-arvoisesta yhteistyöstä.

Suojelutoimilla ei yksinään torjuta luontokatoa

Ilmastonmuutos ja luontokato linkittyvät toisiinsa, ja ne voidaan ratkaista yhdessä, sanoo ympäristöjärjestö WWF Suomen ohjelmajohtaja Anne Tarvainen.

Anne Tarvainen, luontokato on vähintään yhtä suuri uhka maapallon tulevaisuudelle kuin ilmastonmuutos. Totta vai tarua?

”Kyllä se totta on. Nämä ongelmat nivoutuvat toisiinsa, eikä toista voida ratkaista ilman toista. Ilmastonmuutos kiihdyttää nyt ja tulevana vuosina yhä enemmän luontokatoa.

Monet toimet, joilla luonnon monimuotoisuutta ylläpidetään, ovat ratkaisu myös ilmastokriiseihin. Yksi esimerkki luontopohjaisista ratkaisuista on mangrovemetsien elvyttäminen. Se lisää kalakantoja, ja samalla mangrove toimii puskurina suurien myrskyjen tuhoille.”

Kiinnostaako ilmastonmuutos enemmän, koska sen torjunnalla on helpompi tehdä rahaa?

”En tiedä, onko raha ollut ilmastonmuutoksen torjunnassakaan ratkaiseva tekijä. Sen eteen on tehty pidempään poliittista vääntöä, ja sitovalla kansainvälisellä sopimuksella on haettu ratkaisuja.

Totta kai, jos me saamme yksityissektorin kiinnostumaan jostain, se nopeuttaa myös poliittista päätöksentekoa. Nyt viime joulukuun YK:n luontokokouksessa Montrealissa oli ilahduttavaa, että siellä oli erityisen paljon yksityisen sektorin toimijoita.”

Miten luonnon monimuotoisuuden suojelun pitäisi näkyä kehitysyhteistyössä?

”Suurin osa kehittyvien maiden väestöstä on riippuvainen luonnosta saatavasta energiasta, ruoasta ja vedestä, jotka taas riippuvat luonnon tilasta.

Luontoa kunnioittavat periaatteet on oltava kehityspoliittikan ja kehitysyhteistyön perusta. Käytetään siis luonnonvaroja kestävästi ja ylläpidetään niitä. Suomen kehityspoliittisessa selonteossa luonnon monimuotoisuuden suojelu on nostettu läpileikkaavaksi teemaksi, mikä on hienoa.”

Mitä konkreettista edistystä voidaan odottaa YK:n luontokokouksen päätöksistä?

”Siellä saatiin oikeasti historiallisen hyvät tavoitteet ja mitattavat tavoitearvot luonnon monimuotoisuuden suojelulle. Varsinaisten suojeluprosenttien lisäksi todettiin, että maiden pitää huomioida kulutuksen ja tuotannon vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. Pelkkä suojelu ei siis riitä, vaan meidän pitää lähteä hakemaan muutosta myös ekologisesta jalanjäljestä.

Myös luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvalle kehitysrahoitukselle saatiin kokonaistavoite.”

Oletko itse muuttanut jotain elämästäsi luontokadon tähden?

”Saan onnekseni tehdä tätä työkseni, mutta kyllä se valuu vapaa-aikaankin. Suosin kasvipainotteista ruokavaliota ja pyrin ostamaan niin vähän tavaroita kuin mahdollista. Kesäaunollani on lisäksi biodiversiteettihiha eli pörriäisten unelma. Sieltä löytyy hyönteishotelli, perhosbaari, lahopuita, pieniä kivikoita ja lammikoita, missä pörriäisten on hyvä pöristä.”

ANNE TARVAINEN, 47

Työ WWF Suomen kansainvälisen ohjelman ohjelmajohtaja

Ura Aloitti uransa Suomen ympäristökeskuksessa ja on toiminut 10 vuotta Afrikassa eri tehtävissä. WWF:lle siirtyi ulkoministeriöstä yhdeksän vuotta sitten

Koulutus Filosofian maisteri, trooppisiin järviin erikoistunut limnologi ja hydrobiologi

IHMINEN KULUTTAA ENEMMÄN KUIN LUONTO UUSIUTUU

Ekologinen jalanjälki on suurin maissa, joissa kulutetaan runsaasti niin omia kuin muidenkin maiden luonnonvaroja.

Ekologinen jalanjälki kuvaa sitä, kuinka suuri maa- ja vesialue tarvitaan ihmisen tai ihmisryhmän kuluttaman ravinnon, materiaalien ja energian tuottamiseen sekä syntyneiden jätteiden käsittelyyn.

Hiilijalanjälki kertoo tuotteen tai palvelun elinkaaren aikana syntyneistä kasvihuonekaasupäästöistä. Jopa yli puolet ekologisesta jalanjäljestä koostuu hiilijalanjäljestä.

Biokapasiteetti on tietyn alueen yhteensä laskettu ekologinen tuottokyky vuoden aikana.

Sekä ekologinen jalanjälki että biokapasiteetti ilmaistaan globaalhehtaareina eli yhden hehtaarin kokoisena alueena, jonka tuottavuus vastaa maapallon keskiarvoa.

RUOAN-
TUOTANTO
30%

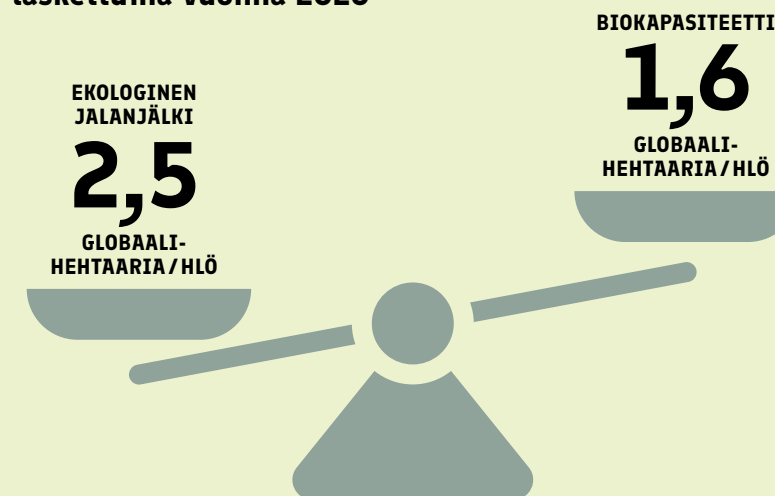
ASUMINEN
22%

PALVELU-
TUOTANTO
19%

HENKILÖ-
LIIKENNE
15%

TAVARA-
TUOTANTO
15%

Globaali ekologinen jalanjälki ja biokapasiteetti henkeä kohden laskettuina vuonna 2020

AFRIKKA HYÖTYYY AURINGOSTA

Vielä Afrikassa kulutetaan henkeä kohden vähemmän energiaa kuin muilla mantereilla. Ripeä väestönkasvu muuttaa tilannetta tulevina vuosikymmeninä. Onko Afrikasta siirtymään vihreään energiaan?

Venäjäen hyökkäyssota Ukrainassa on saanut monet eurooppalaiset maat pohtimaan kansallisen energiantuotantonsa lisäämistä. Uusiutuvan energian, kuten vesi-, tuuli- ja aurinkovoiman sekä maalämmön, tuotanto on kasvanut. Myös ydinvoiman rakentamiseen suhtaudutaan jälleen aiempaa myönteisemmin.

Kaikki tämä vaikuttaa myönteisesti ilmastonmuutoksen vastaiseen kamppailuun. Brittiläisen BP-energiayhtiön tuoreiden laskelmien mukaan Ukrainan-sodan seuraukset ja Yhdysvaltain presidentin **Joe Bidenin** tuella käynnistetyt uudet vihreät investoinnit vähentävät maailman

kasvihuonekaasupäästöjä yli yhdeksällä prosentilla aiemmasta, vuoteen 2050 ulottuvasta ennusteesta.

Maailman kohtaloa ei kuitenkaan ratkaista yksin Euroopassa tai Yhdysvalloissa vaan myös planeetan väkirikkaimmilla alueilla Kiinassa ja Intiassa – sekä lähivuosikymmeninä Afrikassa.

Afrikka on kiilaamassa väestöltään suurten alueiden joukkoon, sillä sen väkiluvun ennustetaan kolminkertaistuvan vuosisadan loppuun mennessä. Silloin mantereella asuisi jopa neljä miljardia ihmistä eli suurin piirtein saman verran kuin Aasiassa, jonka väestömäärä saattaa pysyä nykyisen kokoisena.

Nopea väestönkasvu vaatii suuren määrän lisäenergiaa, mutta onko muutos niin suuri, että se vaikuttaisi kielteisesti planeetan ilmastotavoitteiden saavuttamiseen.

Energiankulutus kasvussa

Kansainvälisen energiajärjestön IEA:n mukaan afrikkalaisten keskimääräinen energiankulutus on nykyisellään maailman alhaisinta. Sen odotetaan kuitenkin kasvavan kolmanneksella jo vuoteen 2030 mennessä.

Pelkästään ilmastointilaitteiden käyttämän sähkön määrän uskotaan kymmenkertaistuvan vuoteen 2040 mennessä, kun ilmastonmuutos nostaa asuntojen ja toimistojen lämpötiloja.

Tämä on huono uutinen planeetan ilmastolle, etenkin jos Afrikan maat tuottavat myös jatkossa energiansa samaan tapaan kuin nyt.

Nykyisellään kolme neljäsosaa Afrikan sähköstä on peräisin fossiilisista polttoaineista: peräti 40 prosenttia tuotetaan maakaasulla ja 30 prosenttia hiilellä.

Fossiilisen energian osuus on vieläkin suurempi, kun tarkastellaan kaikkea energiantuotantoa. Vain 19 prosenttia kaikesta energiasta on peräisin uusiutuvista energialähteistä, ja näistä käytetyintä tällä hetkellä on vesivoima. Muiden uusiutuvien energiamuotojen, kuten aurinko- ja tuulivoiman, yhteenlaskettu osuus jää kolmeen prosenttiin.

Aurinkoenergiaa sadekaudellakin

Kokonaiskuva saattaa kuitenkin muuttua nopeasti, sanoo tutkijatohtori **Solomon Oyewo** LUT-yliopistosta Lappeenrannasta. Hän on mukana tutkimushankkeessa, jossa on selvitetty kannattavimpia energianlähteitä tulevaisuuden Afrikassa.

”Halpa hinta kannustaa myös maaseudun väestöä käyttämään aurinkoenergiaa.”

– Solomon Oyewo

Oyewon mukaan uusiutuvasta energiasta on tulossa niin edullista, että valtaosa fossiilisen energian tuotannosta hylätään kannattamattomana.

LUTin tutkimuksessa korostetaan aurinkovoimaa. IEA:n mukaan Afrikan mantereella on peräti 60 prosenttia maapallon parhaasta aurinkoenergian potentiaalista. Tutkijat arvioivat, että aurinkovoimalla tuotetaan vähintään 42 prosenttia, mutta parhaimmassa tapauksessa jopa 88 prosenttia Afrikan sähköstä vuonna 2050.

”Aurinkovoimaa riittää Afrikassa jopa sadekaudella. Sen määrää on myös helppo kasvattaa, kun järjestelmät on kerran saatu rakennettua”, Oyewo sanoo.

Afrikassa on myös valtavasti käyttämätöntä tuuli- ja vesivoimapotentiaalia. Vuonna 2050 tuulivoiman arvioidaan olevan kannattavinta Saharaa ympäröivissä maissa, Afrikan sarvessa ja osassa eteläistä Afrikkaa. Vesivoimaa puolestaan on helppoa hyödyntää Keski- ja Itä-Afrikassa.

Minisähköverkkoja maaseudulle

Ratkaisevaa on se, mitä tapahtuu Afrikan maaseudulla, jossa asuu valtaosa sähköverkkojen ulottumattomissa olevista 600 miljoonasta ihmisestä.

Suurin osa Afrikan primääri- eli jalostamattomasta energiasta käytetään maaseudulla. Esimerkiksi perinteisessä ruoanvalmistuksessa käytetään yhä biomassaa eli metsästä kerättyä polttopuuta ja karjaeläinten lantaa.

Biomassan käyttö ei tuhoa vain puustoa ja muuta kasvistoa, vaan ruoanvalmistus epäpuhtaalla menetelmällä myös altistaa jopa 970 miljoonaa afrikkalaista terveydelle haitalliselle savulle.

Solomon Oyewon mukaan tämäkin on hiljalleen muuttumassa.

”Halpa hinta kannustaa myös maaseudun väestöä käyttämään aurinkoenergiaa.”

Pelkät talojen katolle asennettavat aurinkopaneelit eivät kuitenkaan tuota riittävästi sähköä eivätkä ratkaise ruoanlaittoon liittyviä ongelmia. Niiden rinnalle olisi hyvä rakentaa paikallisia puhtaan energian sähköverkkoja eli minisähköverkkoja, Oyewo selittää.

”Minisähköverkko voi toimia esimerkiksi vesistöjen läheisyydessä niin, että aurinko- tai tuulivoimalla nostetaan vettä pienten patojen altaisiin. Patojen vesivoimaloista voidaan sitten jakaa sähköä

tasaisesti verkkoon. Patoaltaita voi myös kattaa aurinkopaneeleilla.”

Pienetkin padot saattavat kuitenkin aiheuttaa paikallisia ympäristöongelmia, kuten kalakantojen kutistumista. Siksi niiden sijaintia ei tulisi suunnitella yksinomaan energiantuotannon näkökulmasta.

Tuloa synteettisistä polttoaineista?

Minisähköverkot ovat osa tutkijoiden visiota, jossa sähköä siirretään älykkäästi paikallisesta verkosta toiseen, mutta myös naapurimaiden välillä.

Pitkien etäisyyksien maanosassa kantaverkon kattavuus tuskin kasvaa yhtä laajaksi kuin esimerkiksi Euroopassa, joten suuri osa energian tuotannosta ja varastoinnista tulee olemaan joustavaa ja paikallista.

Energian varastoinnin hinnan uskotaan laskevan nopeasti lähitulevaisuudessa. LUTin tutkijat arvioivat, että Afrikassakin olisi jo 2030-luvulla yleisesti käytössä sähköverkkoon kytkettyjä edullisia suurikokoisia akkuja ja myös kuluttajien käytössä pienempiä akkuja, joista voi syöttää sähköä verkkoon.

Varastointi on mahdollista myös sähköllä tuotetuissa polttoaineissa, kuten vihreässä vedyssä tai metanolissa. Näiden niin sanottujen synteettisten polttoaineiden tuotannosta voisi tulla monelle Afrikan maalle uusi teollisuudenala.

”Esimerkiksi hyvien merireittien varrella olevalla Somalialla ja myös Etiopialla olisi periaatteessa loistavat edellytykset tuottaa edullisia synteettisiä polttoaineita tuuli- ja aurinkovoimalla maailman markkinoille”, Solomon Oyewo sanoo.

Arvoketju haltuun

Synteettisistä polttoaineista saatavilla tuloilla voitaisiin paikata aukkoa, joka syntyy fossiilisten raaka-aineiden vähenevästä kysynnästä. Tällä hetkellä Afrikka tuottaa noin kahdeksan prosenttia maailman raakaöljystä ja maakaasusta: öljystä 75 prosenttia ja kaasusta 40 prosenttia päätyvät vientiin.

Vientituloja kasvattavat todennäköisesti myös uutta vihreää taloutta pyörittävien sähköisten kuluneuvojen, akkujen ja tuulivoimaloiden vaatimat metallit ja mineraalit.

”Afrikan mailla on valtava määrä vihreään siirtymään tarvittavia tärkeitä mineraaleja”, Solomon Oyewo sanoo.

Maanosasta viedään jo nyt runsaasti kobolttia, platinametalleja ja mangaania, mutta myös nikkelin ja litiumin tuotantoa on mahdollista kasvattaa merkittävästi. Esimerkiksi Malissa, Kongon demokraattisessa tasavallassa, Namibiassa ja Zimbabwessa on jo käynnistetty pienimuotoisia litiumhankkeita.

Oyewon mukaan eurooppalaisten sijoittajien ja afrikkalaisten päättäjien olisi järkevää nostaa näiden tuotteiden jalostusastetta, jolloin tuototkin kasvaisivat.

Sama pätee vihreän siirtymän vaatimiin laitteistoihin, kuten tuulimyllyihin, aurinkopaneeleihin, turbiineihin ja akkuihin.

”Vihreä siirtymä voi tuottaa työpaikkoja koko arvoketjun matkalle, aina valmistuksesta ja asennuksesta huoltopalveluihin saakka”, Oyewo sanoo.

Rahoituksen puute hidastaa

Afrikkaa ajaa vihreään siirtymään myös kovaa vauhtia etenevä ilmastonmuutos.

Vaikka Afrikan maiden historialliset hiilidioksidipäästöt vastaavat alle kolmea prosenttia koko

planeetan päästöistä, maanosa on jo joutunut kärkeen poikkeuksellisen paljon ilmaston lämpenemisen vaikutuksista, kuten ennätysellisen pitkistä kuivuusjaksoista.

Tähän mennessä kymmenen Afrikan maata, joista yksi on mantereen suurin talous Etelä-Afrikka, on sitoutunut leikkaamaan hiilidioksidipäästönsä nollaan vuoteen 2050 mennessä. Nigerian tavoite ulottuu vuoteen 2060. Näiden maiden yhteenlasketut päästöt kattavat yli 40 prosenttia koko mantereen päästöistä.

Vaikka uusiutuva energia on poikkeuksellisen edullista Afrikassa, uuden infrastruktuurin suunnittelu ja rakentaminen vaativat suuria investointeja.

Siksi vihreä siirtymä tapahtuu nopeammin Kiinassa ja Intiassa kuin Afrikassa.

”Todennäköisesti muutos tapahtuu ripeimmin Kiinassa”, sanoo LUT-yliopiston tutkimusryhmää johtava professori **Christian Breyer**.

Hän perustelee Kiinan nopeaa siirtymää maan tehokkaalla teollisuuspolitiikalla ja vientikoneistolla.

”Intia seuraa Kiinaa kymmenisen vuotta perässä ja saattaa ottaa Kiinaa jopa hieman kiinni.”

Breyer pitää Intian etuna parempaa aurinkoenergiapotentiaalia, vaikka maalla onkin vielä haasteita taloudellisessa kehityksessään, ilmaansaasteissa ja fossiilienergian tuonnissa.

Afrikalla on sen sijaan Aasian jättiläisiä heikommat mahdollisuudet saada riittävää rahoitusta ja perustaa omaa uusiutuvan energian laitetuotantoa.

Ongelmaksi saattaa muodostua myös se, että useat Afrikan maat panostavat yhä fossiilienergian tuotantoon Kiinan rahoituksella. Breyerin ryhmä pitää vuotta 2030 rajana: sen jälkeen tehtävät öljy- ja maakaasusijoitukset sitovat maat vuosikymmeniksi eteenpäin energiamalliin, josta muu maailma on luopumassa.

Artikeln finns på svenska på Kehitys – Utvecklings webbplats kehityslehti.fi.

”En ihmettelisi, vaikka jotkut Afrikan maat alkaisivat näyttää muille suuntaa.”

– Christian Breyer

Vähäpäästöistä teknologiaa

Kiinan ja Intian ilmastourakkaa on nopeuttanut se, että kehittynyt energiateknologia on vähentänyt viime vuosina öljyn, maakaasun ja kivihiilen käytöstä aiheutuneita päästöjä, brittiläinen *The Economist* -lehti kirjoittaa.

Vielä viisitoista vuotta sitten Kiinan hiilidioksidipäästöt olivat yli kaksinkertaiset verrattuina nykyisin taloudeltaan samankokoisen Intian päästöihin. Intian maltillisesti kohonnut päästökäyrä kertoo suuresta teknologisesta muu-

toksesta, etenkin kun maassa käytetään yhä paljon kivihiihtä.

Myös Afrikka hyötyy uudesta vähäpäästöisestä teknologiasta ja uusiutuvan energian edullisuudesta. Ne katkaisevat todennäköisesti nopean väestönkasvun ja lisääntyvien hiilipäästöjen välisen kytkennän.

Christian Breyer uskoo, että Afrikassa muutos voi olla yllättävänkin nopea.

”En ihmettelisi, vaikka jotkut Afrikan maat alkaisivat näyttää muille suuntaa.” •

KEHITYSYHTEISTYÖLLÄ VIHREÄÄ SIIRTYMÄÄ

AFRIKAN MAIDEN kansallisten ilmastotavoitteiden toteutuminen vaatii 270 miljardin Yhdysvaltain dollarin vuosittaisen rahoituksen kuluvan vuosikymmenen aikana, arvioi yhdysvaltalainen Climate Policy Initiative -ajatushautomo viime syyskuussa.

Vaikka osa rahoituksesta tulee afrikalaisilta itseltään, paljon lisävaroja pitäisi saada myös perinteisiltä kehitysyhteistyökumppaneilta, ilmatorahastoilta ja muilta kehitysrahoittajilta sekä yksityiseltä sektorilta.

Nykyinen vuosittainen rahoitus on yltänyt 29,5 miljardiin dollariin. Se on jakautunut tasan ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeuttamistoihin. Suurin osa tuesta on ollut lainarahaa. Afrikan maiden

oma osuus on ollut 3,7 miljardia dollaria, yksityissektorin sijoitukset 4,2 miljardia dollaria.

SUOMI ON osallistunut globaaleihin ilmastotalkeisiin kanavoimalla varoja erityisesti kehitys pankkien sekä monenkeskisten järjestöjen ja ilmatorahastojen kautta. Suomi on käyttänyt myös niin sanottuja finanssisijoituksia edistämään uusiutuvan energian käyttöä ja energia-tekhoa.

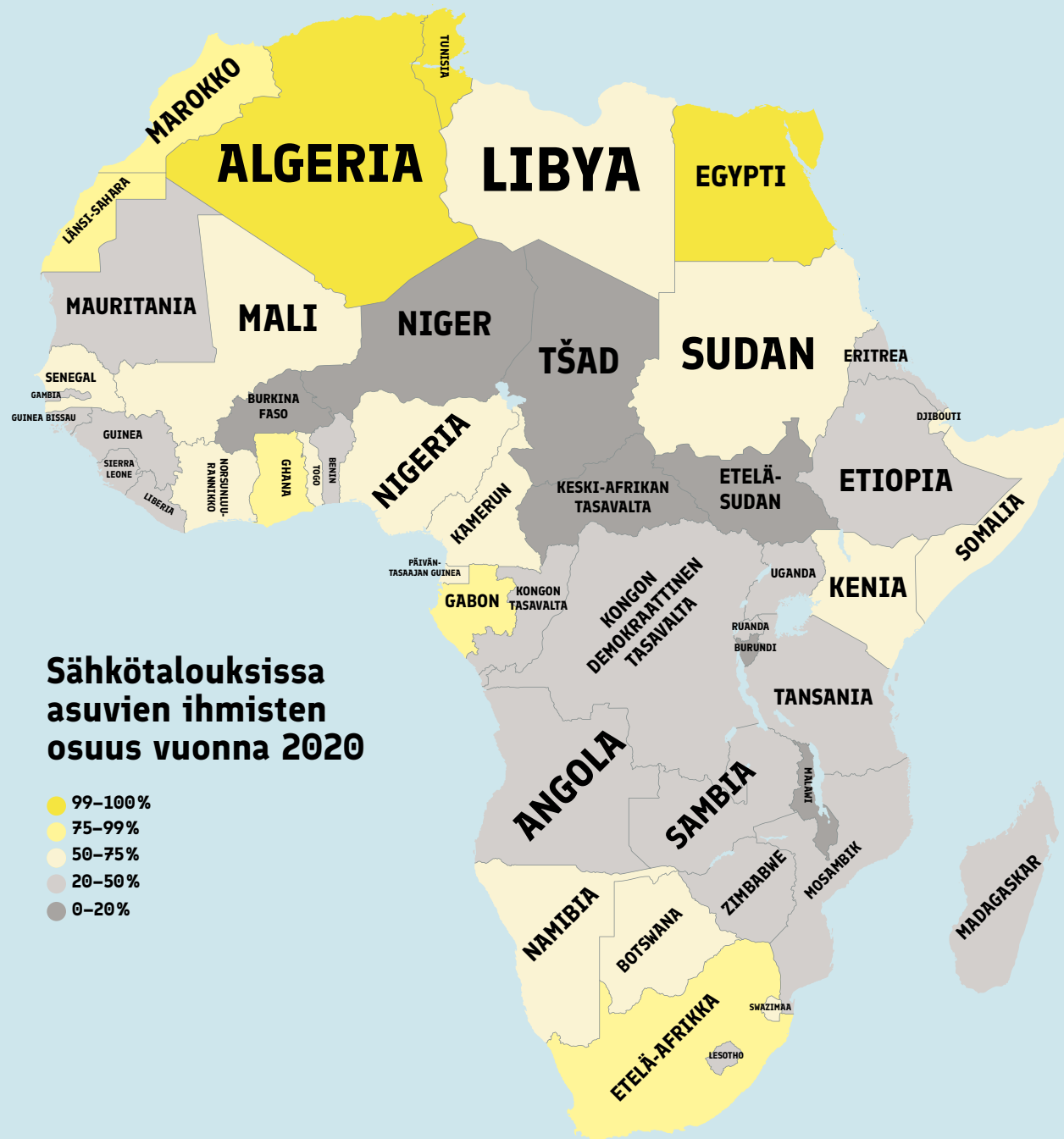
Suomi aloitti 15 itäisessä ja eteläisessä Afrikan maassa Ympäristö- ja energia-kumppanuusohjelma EEP:n vuonna 2010. Sen kautta on tuettu puhtaan energian käyttöä ja saatavuutta, energiatehokkuutta sekä ympäristöstävällistä liiketoimintaa.

Suomi on myös lainoittanut kahta suurta aurinkovoimalaa Senegalissa yhdessä Maailmanpankkiryhmään kuuluvan IFC-rahoitusyhtiön kanssa. Voimat leikkaavat Senegalin hiilidioksidipäästöjä noin 17 000 auton päästöjen verran, ja niiden on laskettu tuottavan Länsi-Afrikan halvinta, alle neljä eurosenttiä kilowattitunnilta maksavaa sähköä.

Suomi rahoittaa Afrikan vihreää siirtymää myös Euroopan unionin kautta. EU:n Global Gateway -strategia tukee muun muassa uusiutuvan energian ja vihreän vedyn osuuden kasvattamista Afrikan maiden energiantuotannossa. Tavoitteena on tukea Afrikkaa, kun se pyrkii nostamaan uusiutuvan energian tuotantokapasiteettinsa 300 gigawattiin vuoteen 2030 mennessä.

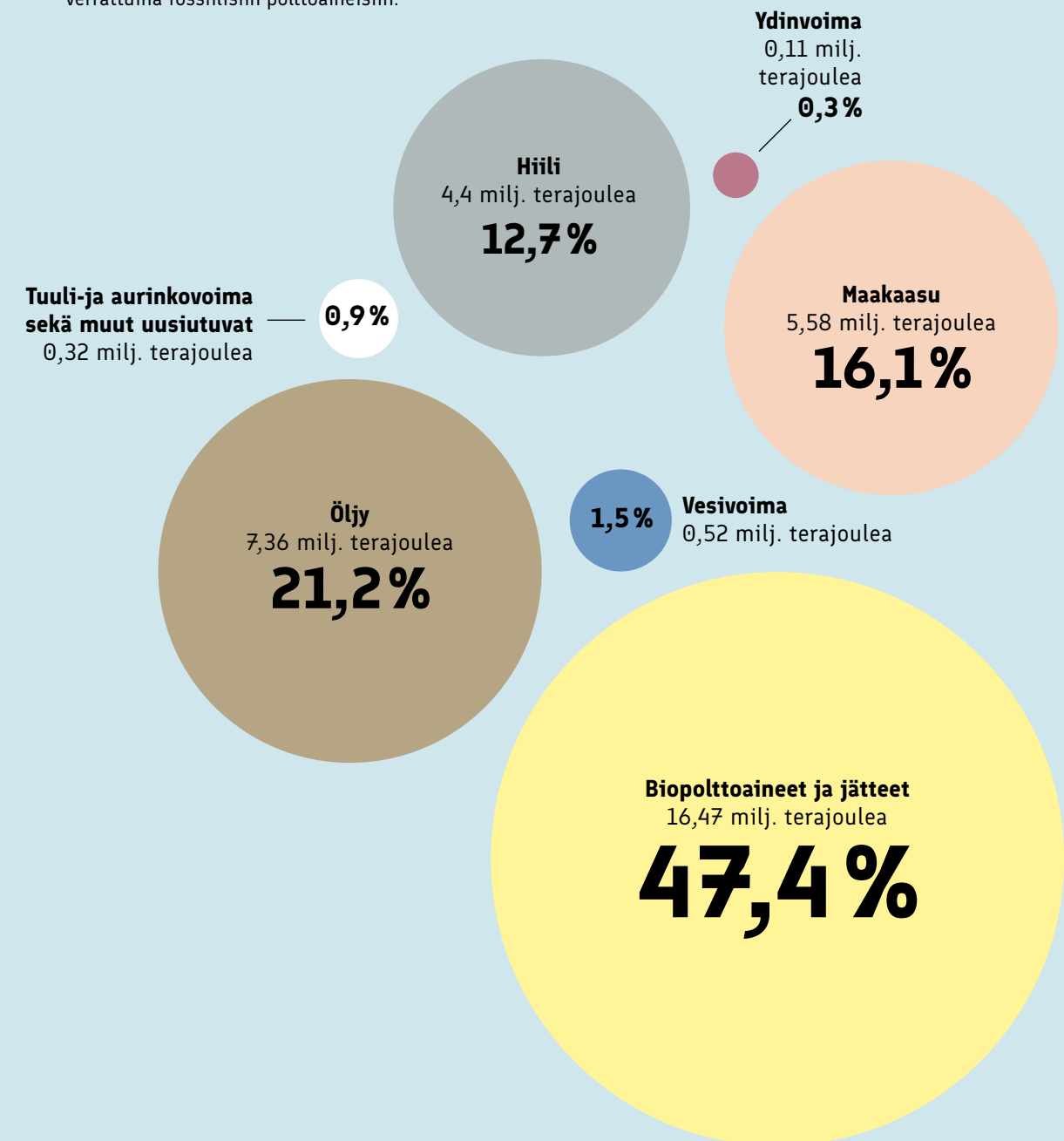
Afrikka sähköistyy

Kotitaloudet, yritykset, maatalous ja liikenne tarvitsevat kestävästi tuotettua sähköä. Eniten sähköä käyttäviä kotitalouksia on Afrikan pohjoisosien valtioissa sekä Ghanassa, Gabonissa ja Etelä-Afrikassa.

Afrikan energialähteet vuonna 2020

Afrikan suurimmat niin sanotun primäärienergian lähteet ovat etenkin maaseudun ruoanlaitossa käytetyt kiinteät biopolttoaineet ja jätteet, kuten polttopuu ja kuivattu lanta. Ne kattavat lähes puolet energiankäytöstä. Vesi-, aurinko- ja tuulivoiman osuudet ovat vielä pieniä verrattuina fossiilisiin polttoaineisiin.

LÄHTEET: RESOURCEWATCH, CLIMATE WATCH, IEA

KEITTIÖSTÄ VALLAN LINNAKKEISIIN

Keniassa naispoliitikot raivaavat itselleen uraa päättäviin aseisiin. Median, miesten ja uskonnollisten johtajien koulutuksella halutaan kitkeä naisten kokemaa väheksyntää ja väkivaltaa.

Keniassa nainen on yhä ensisijaisesti vaimo ja äiti. ”Edes naiset eivät luota naispoliitikkoon. Naisen paikka on edelleen kotona keittiössä. Naisen kyky toimia johtajana kyseenalaistetaan”, senaattori **Beth Syengo** sanoo.

Entinen opettaja ja järjestövaikuttaja nimettiin viime syksynä naisedustajaksi Kenian parlamentin ylähuoneeseen eli senaattiin. Senaatin 67 paikasta 16 on kiintiöity naisille.

”Haaveenani on Kenia, jossa naisilla ja miehillä on yhtäläiset oikeudet. Ensiksi on toteutettava 2/3-kiintiö”, Syengo sanoo.

Vuoden 2010 perustuslain uudistuksessa määriteltiin niin sanottu 2/3-sääntö. Sen mukaan yhden sukupuolen edustus ei saa ylittää kahta kolmasosaa valituista ja nimeytyistä viroista.

Sääntö ei ole vielä kukaan toteutunut, mutta syyskuussa 2022 virkavalansa vannonut presidentti **William Ruto** ilmoitti aikeensa huolehtia säännön toimeenpanosta.

Väkivaltaa ja vähättelyä

Beth Syengo syntyi vuonna 1968 Kituin maakunnassa Itä-Keniassa. Alueen muista tytöistä poiketen hän pääsi kouluun, koska hänen poliisi-isänsä piti tyttöjen kouluttamista tärkeänä. Syengo opiskeli opettajaksi ja teki työnsä ohella vapaaehtoistyötä alueensa vähäosaisten naisten ja lasten hyväksi.

”Naisten delegaatio pyysi minua politiikkaan. He luottivat minuun. Ilman heidän tukeaan en olisi nyt tässä”, Syengo sanoo.

Ensimmäisen kerran Syengo asettui kansanedustajaehdokkaaksi vuoden 2007 vaaleissa. Vuonna 2012 hänet valittiin keskustavasemmistolaisen Orange Democratic Movement -puolueen naisjärjestön puheen-

Naiset osoittavat mieltään parlamenttitalon edustalla Kenian pääkaupungissa Nairobissa helmikuussa 2018. He vaativat silloista presidenttiä Uhuru Kenyattaa nimeämään hallitukseensa miesten lisäksi naisia, nuoria ja vammaisia henkilöitä.

Beth Syengo.

PÄIVI ARONEN

”Politiikka on miesten maailma. On tavallista, että mies tarjoaa naiselle apuaan ja vaatii vastapalvelukseksi seksiä.”

– Beth Syengo

johtajaksi. Sitä ennen hän oli eronnut opettajan virastaan ja keskittynyt vapaaehtoistyöhön eri järjestöissä naisten aseman parantamiseksi.

Vuoden 2013 vaaleissa Syengo jäi täpärästi valitsematta, mutta vuonna 2022 häntä onnisti.

Urallaan Syengo on kohdannut paljon vastustusta ja myös fyysistä väkivaltaa.

”Poliittisen urani alkuvaiheessa jouduin käymään itsepuolustuskursseilla, koska minua vastaan hyökättiin fyysisellä väkivallalla. Kerran iskin hyökkääjää korkokengän ohuella korolla ohimoon ja sain miehen pakenemaan.”

Syengoa on muiden naispoliitikkojen tapaan vähätelty, ja hänen naiseuttaan, äitiyttään ja johtamiskykyään on kyseenalaistettu.

”Tilanteeni aloittavana naispoliitikkona oli vaikea: olin jäänyt leskeksi ja kolmen alle kymmenvuotiaan lapsen yksinhuoltajaksi. Myös talous oli tiukoilla. Naispoliitikkojen budjetti on usein pieni, emmekä voi tai edes halua kilpailla miesten kanssa esimerkiksi rahan jakamisessa äänestäjille.”

Syengo kertoo naispoliitikkojen kohtaavan usein niin sanallista kuin fyysistäkin seksuaalista häirintää.

”Politiikka on miesten maailma. On tavallista, että mies tarjoaa naiselle apuaan ja vaatii vastapalvelukseksi seksiä. Naisen sana miehen sanaa vastaan ei riitä todisteeksi, joten naiset vaikenevat ja moni vetäytyy politiikasta.”

Koulutusta miehille ja medialle

Senaattorina Beth Syengo haluaa parantaa Kenian naisten asemaa.

”Mielessäni on useita naisten taloudellista asemaa parantavia lakialoitteita. Taloudellinen riippumattomuus avaa naisille uusia mahdollisuuksia.”

Naisjärjestöjen kautta Syengo on osallistunut naisia voimauttaviin hankkeisiin.

”Koulutamme yliopistossa opiskelevia naisia ’nuoriksi kapteeneiksi’ ja miehiä tukemaan naisten johtajuutta ’he for she’ -ohjelmassa.”

Koulutuksen voimaan uskoo myös YK:n tasa-arvojärjestö UN Women, joka on pyrkinyt muun muassa lisäämään naispoliitikkojen määrää Suomenkin tukemassa hankkeessa vuosina 2019–2023.

”Media suhtautuu naispoliitikkoihin usein vihamielisesti. Naisia syyllistetään ja vähätellään myös sosiaalisessa mediassa. Siksi median edustajien

PÄIVI ARONEN

”Erityisesti uskonnollisten johtajien tuki on naispoliitikoille tärkeää.”

– Hellen Muchunu

kouluttaminen on tärkeää”, sanoo analyytikko **Hellen Muchunu** UN Women Kenian sukupuoli- ja hallinto-ohjelmasta.

Vuonna 2022 Kenian UN Women koulutti 500 ”sukupuolisankaria” eli eri-ikäisiä miehiä ja poikia sekä uskonnollisia johtajia tukemaan naisten poliittista ja yhteiskunnallista aktiivisuutta.

Samaan aikaan 122 journalistia perehtyi sukupuolisensitiivisyyteen mediassa. Lisäksi naispoliitikot saivat mentorointitukea ja oppivat antamaan medialle haastatteluita.

”Mediakoulutuksen ansiosta Kenian pääuutismedioissa on näkynyt aiempaa enemmän myönteisiä uutisia naispoliitikoista. Se on lisännyt naisten rohkeutta sekä poliitikkoina että äänestäjinä”, Muchunu kertoo.

Hän näkee perinteiset kulttuurinormit perimmäisenä syynä naispoliitikkojen kohtaamiin vaikeuksiin.

”Miehet pelkäävät asemansa puolesta. Naisia pelotellaan väistymään ehdokkuudestaan ja luopumaan asemastaan. Naiset tarvitsevat paljon rohkaisua ja rohkeutta lähteäkseen mukaan politiikkaan edes maakuntatasolla, saati kansallisella tasolla. Erityisesti uskonnollisten johtajien tuki on naispoliitikoille tärkeää”, Muchunu sanoo. •

NAISPOLIITIKKOJEN MÄÄRÄ KASVAA HITAASTI

ELOKUUSSA 2022 järjestetyissä yleisvaaleissa Kenian naisilla oli syytä iloon. Parlamenttiin valittiin 30 ja maakuntien johtajiksi eli kuvernööriksi seitsemän naista. Edellisissä vuoden 2017 vaaleissa luvut olivat 23 ja kolme.

Vaikka yleisvaaleissa kasvua oli 16 prosenttia, naisten osuus kaikista valituista edustajista on edelleen vain reilu kymmenen prosenttia. Verrattuna moniin alueen ja maanosan muihin

valtioihin osuus on pieni. Afrikan maista eniten naiskansanedustajia on Ruandassa eli 61,3 prosenttia. Etelä-Afrikassa osuus on 46,7 prosenttia, Namibiassa 44,2 prosenttia ja Mosambikissa 42,4 prosenttia.

UN Womenin mukaan naisten osallistuminen politiikkaan on lisääntynyt etenkin maissa, joissa laissa säädetään naiskiintiöistä. Esimerkiksi Namibian vaaleissa puolueiden ehdokkaista 30 prosenttia on oltava naisia.

Demokratian tila heikkenee maailmassa

Jo kaksi kolmasosaa maailman ihmisistä asuu maassa, jossa demokratian tunnusmerkit eivät täyty lainkaan tai vain osittain.

Sen lisäksi, että demokratioiden määrä vähenee, myös kansanvallan laatu näyttäisi heikentyvän. International IDEA -instituutin mukaan vielä kymmenen vuotta sitten demokratian tila oli heikentymässä 12 maassa, mutta vuonna 2022 merkkejä demokratian rapautumisesta oli havaittavissa jo 52 valtiossa.

IDEA on Tukholmassa päämajaansa pitävä hallitustenvälinen järjestö, joka tukee demokraattisia instituutioita ja prosesseja globaalisti.

IDEAn tuoreimman vuosiraportin mukaan demokraattisten hallintojen alamäki johtuu ennen kaikkea siitä, että ne eivät ole pysyneet mukana yhteiskunnallisen muutoksen vauhdissa. Valtaapitävien reagointi esimerkiksi ilmastonmuutokseen, ydinsodan uhkaan, julkisen terveydenhuollon ongelmiin, internetin vihapuheeseen ja etätöiden lisääntymiseen on jäänyt ajastaan jälkeen. Myöskään yhteiskunnissa rehottavaa epätasa-arvoa ja rasismia ei ole saatu kuriin.

Samaan aikaan kun demokraattisesti hallittujen maiden määrä vähenee, autoritaarisia maita on yhä enemmän. Itsevaltaiset hallinnot myös pönkittävät

valtaansa aiempaa häikäilemättömämmin keinoin. Erilaiset disinformaatiokampanjat laajenevat ja vapaiden vaalien kyseenalaistaminen yleistyy.

Itsevaltaisten keinojen käyttö yleistyy myös demokratioissa. Hallinnot saattavat esimerkiksi manipuloida mediaa, heikentää oikeuslaitoksen itsenäisyyttä, rajoittaa kansalaisvapauksia ja vähemmistöjen oikeuksia sekä pienentää kansalaisyhteiskunnan tilaa.

Afrikan johtajat takertuvat valtaan

Afrikassa demokratia kehittyi pitkään hyvään suuntaan, mutta vuonna 2020 tilanne kuitenkin muuttui, ja nyt itsevaltaisia hallintoja on enemmän kuin demokratioita. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa suurin osa ihmisistä elää niin sanotun hybridihallinnon alla. Tällaisissa maissa järjestetään nimellisiä vaaleja, mutta ne eivät perustu kilpailuun.

IDEAn arviointiyksikön johtajan **Seema Shahin** mukaan Afrikassa tilannetta kärjistää vielä maanosan nuori väestörakenne. Nuoret haluavat

Boliviassa on osoitettu mieltä maan presidenttiä Luis Acrea vastaan sen jälkeen, kun oppositiopoliitikko Luis Fernando Camacho pidätettiin joulukuussa 2022. Camachoa on syytetty vallankaappauksen suunnittelusta.

Yhteiskunnissa rehottavaa epätasa-arvoa ja rasismia ei ole saatu kuriin.

aivan jotain muuta kuin mitä nykyisillä ikääntyneillä johtajilla on heille tarjota. Vanhat johtajat elävät irrallaan nuorten todellisuudesta ja pitävät kiinni heitä itseään hyödyttävistä valtarakenteista.

Myönteistä kuitenkin on, että viimeisimmän Afrobarometri-kyselytutkimuksen 34 maan otoksessa suurin osa vastaajista tukee demokraattista hallintotapaa. Jopa 69 prosenttia afrikkalaisista pitää demokraattia muita hallintotapoja parempana, vaikka vain 27 prosenttia maanosan kansalaisista elää paraikaa demokratiassa. •

Lue Seema Shahin koko haastattelu verkossa kehityslehti.fi.

NIINA TENHIO

Lukutaito nakertaa pakkovaltaa

SEN JÄLKEEN KUN ääriliike Taleban palasi valtaan elokuussa 2021, olemme saaneet seurata, kuinka yli puolelta afganistanilaisista viedään mahdollisuus kouluttautua, työllistyä ja osallistua. Ensimmäinen askel toisen sukupuolen vangitsemiseen neljän seinän sisälle oli tyttöjen koulupolun katkaisu kuudenteen luokkaan. Oppimisoikeuden rajoittaminen on tehokas keino rakentaa pitkäaikaista hirmuhallintoa.

Suomessa koulutus sekä sosiaali- ja terveyspalvelut nähdään investointina tulevaisuuteen. Koulutetut, hyvinvoivat kansalaiset ovat osaavia, luovia ja tuotteliaita yhteiskunnan jäseniä.

Usein kuitenkin koulutusta katsotaan lyhytnäköisesti ikävänä menoeränä budjetissa. Maailman köyhimmillä ja hauraimmilla alueilla tytöt ja pojat tekevät yötä päivää töitä joko pienellä palkalla tai kotona, koska vanhemmilla ei ole mahdollisuutta tai halua lähettää heitä kouluun. Köyhien perheiden lapsille ainoa opintie voi olla ideologisesti väritynyt oppilaitos, joka houkuttelee ilmaisella ruoalla ja majoituksella, eikä oppisisältöä valvo yksikään kriittinen toimija.

LUOTTAMUKSEEN ja opettajien autonomiaan perustuva koulujärjestelmä toimii meillä Suomessa, koska ympäröivä yhteiskunta on rakennettu demokraattisille arvoille. Tästä syystä suomalaista koulua ei sellaisenaan voi viedä toisenlaiseen ympäristöön. Kestäviä oppimistuloksia tuotava laadukas koulujärjestelmä on rakennettava paikallisesti omin voimin. Suomalainen mentori voi kuitenkin saada ihmeitä aikaan tarjoamalla pedagogista kokemusta ja tutkimustietoa, ja kuuntelemalla.

Opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskus työllistää, kouluttaa ja verkostoi opetusalan kehitysyhteistyön asiantuntijoita. Tavoittemme on kasvattaa Suomen jalanjälkeä globaalin oppimisen kriisin ratkaisemiseksi.

Koulutusjärjestelmien vahvistaminen on ytimessä myös Euroopan unionin Global Gateway -strategiassa, joka vahvistaa kestäviä yhteyksiä ihmisten ja maapallon hyväksi. Koulutustason nosto laajentaa yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuuksia vastata visaisiin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen. Inhimillinen kehitys on osa yhteiskuntien perusinfrastruktuuria.

NIINA RODONOFF

Oppimisoikeuden rajoittaminen on tehokas keino rakentaa pitkäaikaista hirmuhallintoa.

OPETTAJIEN koulutus ja opetussuunnitelmat ovat aina poliittisia valintoja. Suomessa opettajien autonomia on kunnia-asia ja opetussuunnitelmien perusteet valmistellaan yhteistyössä. Kunta- ja koulutasolla opetussuunnitelmassa painotetaan paikallisia prioriteetteja.

Monissa maissa taas opetussuunnitelman kirjoittavat viranomaiset ministeriössä ja oppimateriaalien sisältö ja kieli päätetään pääkaupungissa. Opettajien rekrytointi on korruptoitunut, opettajien oma osaaminen käsittää hädän tuskin peruskoulun alaluokkien oppimäärän, ja opettajia uhkaillaan väkivallalla. Julkisen koulutusjärjestelmän heikkouksia paikkaamaan on syntynyt yrityslogiikan ohjaamia yksityisiä oppilaitoksia, ja mahdollisuuksien tasa-arvo lentää romukoppaan jo vanhempien valitessa päiväkotia piltilleen.

Aina rahalla ei kuitenkaan saa laatua. Kestävien oppimistulosten tunnistamiseksi tarvitaan, no, koulutusta. Panostus perustietoihin ja -taitoihin ei vanhene.

Afganistanissa naiset ja tytöt jatkavat taistelua oikeudesta oppia. Jokainen vanhempi, joka opettaa lapsensa lukemaan, nakertaa osaltaan pakkovaltan peruskiveä.

Kirjoittaja toimii Opetushallituksessa Opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskuksen päällikkönä. Hän työskenteli Suomen Kabul-suurlähetystössä kehitysyhteistyötiimin vetäjänä vuosina 2016–2018.

ДНІПРО КАРПОНЕНКО

AVUSTUS- HISTORIAN SUURIN OPERAATIO

Venäjän hyökkäys käynnisti ennennäkemättömän suuret avustusoperaatiot sodan jalkoihin joutuneiden ukrainalaisten auttamiseksi. Miten Suomi tukee Ukrainaa?

Lähes miljoonan asukkaan Dnipro on yksi Venäjän ohjusiskujen kohteeksi joutuneista kaupungeista Ukrainassa. Kuolonuhrien ohella hyökkäykset ovat tuhonneet talven aikana kaupunkilaisille elintärkeää infrastruktuuria ja aiheuttaneet katkoksia energian ja veden jakelussa.

Siviilien tukalan tilanteen helpottamiseksi Suomi on tukenut varavoimaitteiden hankkimista paikallisiin kouluihin ja päiväkoteihin. Niillä saadaan lämpöä ja valoa myös pommisuojaan katkosten aikana.

Kehityspolitiikan neuvonantaja **Matti Väänänen** ulkoministeriöstä sanoo, että Venäjän aloittaman laittoman sodan aikana Ukrainan avustamisen painopisteet ovat vaihdelleet. Lähtökohtana ovat olleet aina maan omat tarpeet.

”Talven aikana kiireellisintä on ollut energian saannin ja asumisen turvaaminen.”

Ennätysmäisen suuri tuki Ukrainalle

Nopealla aikataululla käynnistetyt avustustoimet Ukrainan tukemiseksi ovat ennätysmäisen suuret. Viime vuonna

Suomi kohdensi Ukrainaan tukea noin 330 miljoonaa euroa, kun mukaan lasketaan kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu, materiaaliapu ja puolustustarviketuki.

Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön osuus tästä oli 103 miljoonaa euroa.

”Viime vuonna Ukrainalle annettu lisäapu rahoitettiin valtion lisäbudjetista eli se ei ole pois muiden kehittyvien maiden tukemisesta”, Matti Väänänen huomauttaa.

Humanitaarista apua Suomi on kanavoinut Ukrainaan YK:n humanitaarisen avun koordinaatio toimisto OCHAN, pakolaisjärjestö UNHCR:n, väestörahasito UNFPAn ja ruokaohjelma WFP:n kautta. Rahoitusta ovat saaneet myös Punaisen Ristin liikkeen avustusohjelmat.

Lisäksi Suomi on avustanut sotaa paenneita Moldovassa UNHCR:n ja YK:n vammaisten ihmisoikeuksien kumppanuusohjelman UNPRPD:n kautta.

Väänänen mukaan kehitysyhteistyössä Suomi on hyödyntänyt olemassa olevia kanavia ja pitkäaikaisia yhteistyökumppaneita. Suurin yksittäinen rahoituskohde Ukrainassa on

ollut Maailmanpankin hallinnoima PEACE-yhteistukirahasto, josta maksetaan maan julkisen sektorin työntekijöiden palkkoja, sosiaalitukia ja eläkkeitä.

”Rahastosta maksetaan muun muassa opettajien palkkoja, jotta lasten koulunkäynti voitaisiin sodan keskellä turvata”, Väänänen sanoo.

Suomi lisäsi loppuvuonna rahoitustaan myös Energiatehokkuus- ja ympäristökumppanuusrahasto E5P:lle. Pääpaino on nyt koulujen, päiväkotien ja sairaaloiden energiansaannin turvaamisessa, kuten Dniprossa.

Suurin kehitysyhteistyön kumppanimaa

Ukraina on ollut Suomen kehitysyhteistyön kumppani vuodesta 2014 lähtien. Yhteistyön painopisteitä ovat opetuksen laatu, oikeusvaltiotyö sekä energiaturvallisuus ja ilmastokestävyys.

”Jatkossa Ukraina on Suomen suurin kahdensivälisen kehitysyhteistyön kumppanimaa”, Matti Väänänen sanoo.

Meneillään olevia hankkeita on suunnattu Ukrainan esittämien tarpeiden mukaisesti. Tuessa otetaan huomioon myös Suomen kehityspolitiikan painopisteet.

DMITRO KAPITONENKO

Suomi on rakennuttanut väliaikaisia perheasuntoja Venäjän hyökkäyksessä pahoin tuhoutuneeseen Irpinin kaupunkiin Kiövan ulkopuolella. Asuntoihin voi majoittua ainakin 200 ukrainalaista.

”Humanitaarisen avun ohella myös pidempiaikaista kehitysyhteistyötä on pystytty sopeuttamaan sotatilanteeseen ja ohjaamaan akuuttiin tarpeeseen.”

Väänänen mielestä suurin haaste on, että avun tarve Ukrainassa on valtava. Ja kun sodan loppuminen ei ole näköpiirissä, epätietoisuus tulevasta vaikeuttaa suunnittelua pidemmällä aikavälillä.

”Ukrainalaiset haluaisivat kuitenkin katsoa jo tulevaan ja alkaa valmistella jälleenrakennusta.”

Opetushanke mukautettu sodan oloihin

Suomi on tukenut Ukrainan koulujärjestelmän uudistamista hankkeessa, jossa parannetaan opettajankoulutuksen laatua, tehdään uusia oppimateriaaleja ukrainaa toisena kielenä puhuville ja kehitetään opetukseen digitaalisia työkaluja.

Matti Väänänen mukaan hanketta on pystytty jatkamaan, mutta sitä on jouduttu mukauttamaan muuttuneisiin oloihin. Opetusmateriaalien digitalisointia on lisätty etäopetuksen tarpeisiin, mutta myös painetun oppimateriaalin tarve on kasvanut.

”Myös Suomen rahoittamaa hanketta Ukrainan ammattikoulutuksen uudistamiseksi on pystytty viemään eteenpäin.”

Oikeusvaltion periaatteiden vahvistamiseksi Suomi on tukenut Euroopan neuvoston ohjelmaa, jossa Ukrainaa kannustetaan lisäämään tuomioistuinten itsenäisyyttä, edistämään eurooppalaisia ihmisoikeusperiaatteita ja harjoittamaan hyvää hallintoa.

”Erityinen painopiste on vähemmistöjen ja maan sisäisten pakolaisten oikeuksien suojelussa. Esimerkiksi oikeusavun merkitys on korostunut, kun

miljoonat ukrainalaiset ovat joutuneet pakenemaan kodeistaan”, Väänänen huomauttaa.

Ukrainan energiaturvallisuuden ja uusiutuvien energiamuotojen käytön lisäämisessä Suomen kumppani on Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö Nefco. Sen kautta on nyt tuettu muun muassa Venäjän tuhoamien energia-verkkojen korjaamista.

Materiaaliapua yli 60 rekkakuormaa

Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön ohella Suomi tukee Ukrainaa siviilipuolen materiaaliavulla. Muun muassa valtion, kuntien ja yritysten antamia avustuksia koordinoi sisäministeriö, joka välittää avun perille Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismien kautta.

”Suomesta apu lähtee rekoilla Euroopan komission ylläpitämiin väliavarastoihin Ukrainan naapurimaissa ja sieltä edelleen määränpäähensä”, kansainvälisten asioiden johtaja **Pauliina Eskola** sisäministeriön pelastusosastolta kertoo.

Myös materiaaliapu perustuu Ukrainan pyyntöihin. Suomi on lähettänyt muun muassa lääkkeiden, teltojen, ambulanssien ja sammutusautojen kaltaista apua. Kotinsa sodassa menettäneille on toimitettu väliaikaisia perheasuntoja.

Toimituksiin on sisällytetty myös suojattuja ja liikuteltavia majoituskontteja pelastustoimen henkilöstölle. Ne auttavat jatkamaan työtä esimerkiksi pommitusten kohteiksi joutuneilla alueilla, joissa tarvitaan apua tulipalojen sammuttamisessa ja ihmisten pelastamisessa sortuneista rakennuksista.

”Tammikuun loppuun mennessä Suomesta oli lähtenyt materiaaliapua Ukrainaan yli 60 rekkakuormallista”, Eskola laskee.

Hän sanoo, että avun tarve on vaihdellut vuodenajan ja sotatapahtumien mukaan. Syksyllä ja talvella Ukrainaan on lähetetty useita rekkakuormia varavoimalaitteita, virtamuuntajia ja muita sähkötarvikkeita, joilla korjataan Venäjän iskuissa tuhoutuneita sähköverkkoja.

Avustusmäärien vertailu vaikeaa

Sisäministeriön arvion mukaan Suomesta Ukrainaan lähteneen materiaaliavun arvo on runsaat viisi miljoonaa euroa. Todellisuudessa avun määrä on kuitenkin moninkertainen.

”Materiaaliavussa on uuden tavaran ohella myös paljon käytettyjä tuotteita, joiden rahallista arvoa on vaikea arvioida. Niillä on kuitenkin suuri käyttöarvo Ukrainassa”, Pauliina Eskola sanoo.

Ukrainaan menevän avun määrän mittaaminen ja vertailu avunantajamaiden kesken on muutenkin hankalaa, sillä valtioiden tilastointitavoissa on suuria eroja.

”Jotkut maat saattavat lisätä ilmoittamaansa yhteissummaan arvion yksityisistä lahjoituksista. Toiset maat voivat puolestaan lisätä siihen ukrainalaisten pakolaisten vastaanottokuluja kotimaassa. Suomen ilmoittamassa luvussa ei ole mukana kumpikaan”, Matti Väänänen huomauttaa.

Myös järjestöt avustavat isoilla summilla

Suomen ilmoittamiin avustussummiin eivät myöskään sisälly suomalaisten lahjoitukset kansalaisjärjestöjen Ukraina-keräyksiin.

Esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin (SPR) on kerännyt Ukrainaan runsaat 35 miljoonaa euroa helmikuussa sytyneen sodan jälkeen. Suomen Unicefin keräykseen on tullut rahaa runsaat 24 miljoonaa, Kirkon Ulkomaanavun yli 11 miljoonaa ja Pelastakaa Lasten runsaat 7 miljoonaa euroa.

Monet muutkin järjestöt keräävät rahaa Ukrainaan. Lisäksi maahan vievät avustustarvikkeita suoraan yksityishenkilöt.

SPR:n katastrofiavun päällikkö **Marko Korhonen** sanoo, että järjestön katastrofirahastosta on tähän mennessä käytetty Ukrainan avustamiseen runsaat 20 miljoonaa euroa.

”Loput Ukraina-keräyksen varoista käytetään myöhemmin päätettäviin kohteisiin. Avuntarve maassa jatkuu pitkään ja tarpeet muuttuvat.”

Sodan alettua Punaisen Ristin toiminnan painopiste oli hätäavussa, kuten lääkkeiden, huopien ja teltojen kaltaisissa tarvikkeissa kodeistaan paenneille.

Sittemmin painopiste on siirtynyt käteisapuun. Sitä SPR antaa kansain-

välisen Punaisen Ristin ohjelman kautta haavoittuvimmassa asemassa oleville ihmisille, joiden varat eivät riitä arjen perustarpeisiin. Apua on annettu myös henkilöille, jotka majoittavat maksutta muualta Ukrainasta paenneita.

”Käteisapu on tehokasta apua, sillä se käytetään perustarpeisiin, kuten ruokaan, lämmityskustannuksiin tai lääkkeisiin”, Korhonen perustelee.

Ukrainan perusterveydenhuolto on kovassa paineessa maan sisäisten pakolaisten suuren määrän vuoksi. Tätä varten SPR on toimittanut terveystieteiden tukea Ukrainan Punaisen Ristin liikkuvia terveysyksiköitä Länsi-Ukrainassa. •

Artikeln finns på svenska på [Kehitys – Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).

HUGO NIEMINEN/IFRC

Ukrainan Punaisen Ristin liikkuvat terveysklinikat auttavat niin muualta paenneita kuin paikallisiakin ukrainalaisia Taka-Karpatian syrjäkylissä lähellä Puolan rajaa.

KUN VESI VEI KAIKEN

Viime elokuun lopussa Pakistanin hallitus julisti poikkeustilan, kun lähes tuhat ihmistä oli kuollut tulvissa, jotka pahimmillaan peittivät kolmanneksen maan pinta-alasta. Yhä tänään useat alueet ovat veden vallassa ja 20 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua. Näлкä, taudit ja juomakelvoton vesi hankaloittavat monien arkista selviytymistä.

Kaksi poikaa kävelee Dadun kaupungin ulkopuolella Sindhin maakunnassa keskisessä Pakistanissa. Useat koulut pysyvät kiinni, koska ne ovat joko huuhtoutuneet pois tulvaveden mukana tai muuten vaurioituneet. Myös tiet ovat veden peitossa, mikä hankaloittaa lasten kulkua niihin kouluihin, jotka ovat säästyneet tulvatuhoilta.

Abdul Razid on maanomistaja Sangharissa Sindhin maakunnassa. Hän on huolissaan tulevien vuosien sadosta, sillä tulvan jäljiltä maaperä on suolaantunut ja laadultaan heikentynyt. Hän pyrkii kuitenkin tarjoamaan peltotyöläisilleen mahdollisimman paljon työtä.

Kun tulvavesi höyrystyy auringossa, jäljelle jää vain suolakiteitä. Viljasadon palautuminen aikaisemmalle tasolle kestää vuosikausia. Pakistanin viranomaiset arvioivat, että viime elokuun tulvissa tuhoutui kolme miljoonaa hehtaaria viljelysmaata, josta suurin osa maan vilja-aitaksi kutsutussa Sindhin maakunnassa.

Ihotaudit, ripuli ja malaria leviävät seisovassa vedessä. Paikoin esiintyy myös koleraa. Iso osa Sindhin maakunnan vesipumpuista tuhoutui tulvissa, joten puhtaasta juomavedestä on vielä pitkään pulaa.

Tulvat tuhosivat kokonaan tai osittain noin kaksi miljoonaa rakennusta Sindhin maakunnassa. Useat ihmiset asuvat yhä edelleen telttaleireissä, joita ovat pystyttäneet Pakistanin hallituksen ja armeijan lisäksi useat avustusjärjestöt. Kuvassa yhdysvaltalaisen International Rescue Committee -järjestön rakentama telttaleiri Dadun ulkopuolella.

Inait Mumthaz (vas.) asuu tyttärensä Rihannan ja ystävänsä Shamchad Khatoumin kanssa yhdessä harvoista taloista, jotka säästyivät tulvatuhoilta Kanhi Panyalin kylässä Sehwanin kaupungin liepeillä Sindhin maakunnassa. Arjen niukkuudesta huolimatta he valmistautuvat Khatoumin pojan häjjuhlaan.

Tulvat ovat ajaneet monet ihmiset ahdinkoon, kun kodit ovat tuhoutuneet mutta ilman työtä ei ole rahaa korjata vanhaa tai rakentaa uutta taloa. Useat perheet joutuvat yöpymään taivasalla entisten talojensa edustalla.

Muhammad Osman jäi viime elokuun lopussa leskeksi, kun hänen vaimonsa Maishari kuristui huiviinsa rikksassa, joka luisui ojaan tulvaveden valtaamalla tiellä. Kuvassa myös Osmanin lapset Nyala ja Abdul Wahid.

Nainen näyttää kädellään, kuinka korkealle tulvavesi nousi viime elokuussa hänen kotikylässään Jacobabadin kaupungin ulkopuolella Sindhin maakunnassa. Meteorologien mukaan alueella satoi tuolloin viisi kertaa normaalia enemmän.

Ruotsin kielestä
toimittanut Tiina Kirkas.

TAISTELIJA

Nepalilainen Durga Sob syntyi dalitiksi eli kastittomaksi. Hänestä tuli ihmisoikeusaktivisti ja poliitikko, joka taistelee kaltaistensa kastittomien naisten puolesta.

Nepalilainen ihmisoikeusaktivisti **Durga Sob** kertoo videohaastattelun aluksi syntymästään syrjäisessä Silgadin vuoristokylässä Länsi-Nepalissa:

”Oli heinäkuu 1966. Moniavioisuus oli tavallista, isälläni oli kaksi vaimoa. Ensimmäinen oli äitini, jolla oli poika ja kolme tytärtä. Minun piti olla poika. Kun äiti synnytti jälleen tyttären, alkoi huuto ja painostus. Lopulta äiti taipui ja lopetti rintaruokinnan. Kolmen päivän kuluttua eno tuli käymään, katsoi minua ja sanoi äidille: ”Älä tee tätä, anna tytlle maitoa.”

Sob puhuu lempeästi, ääni ei värähdäkään. Hän jatkaa:

”Kun olin kymmenvuotias, join vettä kannusta, jota muutkin käyttivät. Minulle huudettiin, että saastutin veden, ja minut ajettiin vihaisesti pois. Juoksin kotiin ja kerroin äidille, joka totesi: ”Jumala teki meistä daliteja, ja juuri näin asia on.”

Sob pysähtyy. Äänensävy vaihtuu päättäväiseksi.

”Silloin tajusin, millaista elämäni olisi. Olin dalit, likainen ja arvoton, ja minua syrjittäisiin. Lisäksi olin tyttö, joten kokisin tuplasyrjintää. Pää-

tin, että taistelin kastittomien naisten puolesta, jotta asiat muuttuisivat.”

Unohdettu uhri

Kastijärjestelmä syntyi kolmetuhatta vuotta sitten. Nepalissa se kiellettiin lailla vuonna 1963, vähän ennen Durga Sobin syntymää. Silti se on yhä voimissaan, hän sanoo.

”Kastijakoa on vaikea kitkeä, niin syvällä ihmisten mielissä se on.”

Sob kuvailee itseään kielletyn järjestelmän ”unohdetuksi uhriksi”.

Kastijaon piti järjestää yhteiskuntaa ja taata jokaiselle kastinsa mukainen ammatti, mutta ajan kuluessa siitä tuli syrjivä järjestelmä. Pääkasteja oli neljä eli brahminit, chettrit, vaisyat ja sudrat. Kastien ulkopuolelle jäivät dalitit, joille jäivät alhaisimmat ja likaisimmat työt.

Sobin isä oli seppä. Luku- ja kirjoitustaidoton, kuten dalitit yleensä.

Isoveljensä ansiosta Sob pääsi kouluun, tosin kolme vuotta ikänsä myöhemmin. Hän oli koulunsa ainut kastiton tyttö. Muut lapset karttoivat häntä, opettaja käänsi hänelle selkänsä. Silti hän oli hyvä oppilas. Iltaisin hän opetti kylänsä

”Siitä olen iloinen, että olen edes yrittänyt tehdä jotain, jolla on merkitystä yhteiskunnan sorretuimmille ihmisille. Olen heidän äänensä, heidän muutosagenttinsa.”

kastittomia tyttöjä lukemaan ja lukutaidottomia äitejä kirjoittamaan edes oman nimensä.

Kuukautiset alkoivat 14-vuotiaana. Silgadissa tytön olisi eristädyttävä verenvuodon ajaksi yksin hökkeliin tai karjasuojaan, kauas kotoa. Tyttären olisi myös avioituttava.

Niitä vastaan Sob kamppaili.

Hän yritti salata kuukautisensa mutta joutui lopulta eristykseen eli *chhaupadiin*, jossa vietti yönsä peloissaan. Avioliiton hän vältti itkemällä ja huutamalla. Isä asui työnsä vuoksi muualla eikä puuttunut lastensa tekemisiin, ja äiti antoi lopulta periksi.

Ystävät joutuivat naimisiin ja saivat esikoisensa 14–16-vuotiaana.

Sob halusi opiskella. Hän tahtoi ”korkeaan asemaan”.

Feministiksi

Vuonna 1986 Durga Sob muutti isoveljensä luokse pääkaupunkiin Katmanduun. Hän aloitti valtiotieteen ja historian opinnot yliopistossa ja toivoi, ettei häntä kohdeltaisi enää dalitina.

Mutta syrjintä ja pilkka jatkuivat. Piknikeilla, lukusaleissa, oppitunneilla.

Sob yritti myös löytää töitä. Isä oli kuollut, ja veljen oli elätettävä oman perheensä lisäksi äitinsä, äitipuolensa ja heidän lapsensa. Työpaikkaa ei löytynyt. Lopulta Sob pääsi koeajalle ActionAidiin, kansainvälisen kansalaisjärjestön Nepal-toimistoon.

Työpaikka vakinaistettiin. Sob valmistui kandidaatiksi.

”Sitten tuli vuosi 1992, ja elämä meni uusiksi”, hän toteaa.

Sob avioitui **Dandiram Bishwakarman** kanssa rakkaudesta ja vasta 26-vuotiaana. Ystävät Silgadissa olivat jo isoäitejä. Bishwakarma oli valmistunut rakennusinsinööriksi Neuvostoliitossa. Hän oli myös dalit, ja sen vuoksi työpaikkaa Katmandusta ei löytynyt.

Sen jälkeen Sob tapasi **Robin Morganin**, yhdysvaltalaisen feministin ja kirjailijan, jolle hän kertoi kastittomien naisten asemasta ja siitä, että halusi

tehdä jotain heidän hyväkseen. Morgan kutsui Sobia feministiksi ja sanoi, että tämän on perustettava dalitien järjestö.

”En edes tiennyt, mitä feminismi on”, Sob sanoo.

”Minulla ei ollut rahaa, asemaa eikä suhteita. En voinut jättää työtäni ActionAidissa, koska mieheni oli työtön. Silloin tapahtui ihme. ActionAid ilmoitti maksavansa minulle palkkaa kaksi vuotta, jotta voisin keskittyä oman kansalaisjärjestön perustamiseen.”

Sorrettujen ääni

Vuonna 1994 Katmandussa aloitti toimintansa FEDO eli Feministinen dalitien järjestö. Feminismi-sana järjestön nimessä tarkoitti tasa-arvoa, jota Durga Sob oli aina tavoitellut.

FEDO halusi eroon kasti- ja sukupuolittuneesta syrjinnästä.

Järjestö puolustaisi erityisesti kastittomien naisten oikeudellisia, taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia, jotta heistä tulisi yhteiskunnan tasa-arvoisia jäseniä.

”Tosin aika ei ollut otollisin”, Sob toteaa.

1990-luvulla Nepal oli kuningaskunta, joka eteni rimpuillen kohti demokratiaa. Aktivismi oli jopa vaarallista, ja mielenosoituksia tukahdutettiin väkivaltaisesti. Maolaisen kommunistipuolueen ja hallituksen armeijan sisällisota alkoi vuonna 1996 ja jatkui vuoteen 2006.

Noina vuosina nepalilaisten epätasa-arvoisuus vain kasvoi, Sob toteaa.

Tasavallaksi Nepal julistautui toukokuussa 2008. Poliittinen kuohunta jatkui silti, eikä perustuslaista päästy yksimielisyyteen. Sob osallistui mielenosoituksiin ihmisoikeuksien puolesta, joutui usein pidätetyksi ja poliisien hakkaamaksi.

Uusi perustuslaki astui voimaan syyskuussa 2015, ja se kieltää syrjinnän.

Työnsarka FEDOssa kasvoi. Kastittomat yhteisöt tarvitsivat etenkin koulutusta, saniteettitiloja ja pääsyä terveydenhoitoon. Naisille oli lisäksi ryhmiä, joissa he oppivat yrittäjyyttä ja uusia elinkeinoja, saivat mikrolainoja ja tietoa juridisista oikeuksistaan.

Durga Sob, 56

Koulutus Sosiologian maisteri
Tribhuvanin yliopistosta
Katmandusta vuonna 2016

Työ Ihmisoikeusaktivisti ja poliitikko, Feministisen dalitien järjestön FEDOn perustaja

Perhe Aviomies Dandiram Bishwakarma ja kaksi aikuista lasta

Harrastukset Nauttii luonnosta ja matkustelusta

”Heitä rohkaistiin myös korottamaan äänensä, ja heidän osallistumisensa yhteiskunnallisiin asioihin kasvoi”, Sob selittää.

Nykyisin FEDO on yksi Nepal johtavista kansalaisjärjestöistä. Maakuntia Nepalissa on seitsemän, ja ne on jaettu 77 piirikuntaan. FEDO toimii jokaisessa maakunnassa ja kaikkiaan 56 piirikunnassa. Naisryhmiä on reilut 2 150, joissa on lähes 60 000 jäsentä.

Mutta paljon on vielä tekemättä, Sob toteaa.

Daliteja on virallisesti vajaat 14 prosenttia väestöstä, tosin järjestöjen mukaan todellinen luku on 20. Lähes puolet daliteista elää köyhydessä. He eivät omista maata, ja heidän elinikänsä on kahdeksan vuotta keskiarvoa alhaisempi. Asuntoja heille ei vuokrata, temppelisiin heitä ei huoliteta, eivätkä he voi aina edes asioida poliisiasemalla.

Arviolta yhdeksän kymmenestä dalit-naisesta elää köyhydessä. Neljä viidestä ei vielä osaa lukea. Yläkoulun aloittaa vain joka kahdeksas tyttö, ja syrjäseuduilla lapsiavioliitot ja *chhaupadi* ovat paikoin yleisiä. Nepalissa väkivalta naisia kohtaan on viime vuosina lisääntynyt ja tulee näkyväksi sosiaalisessa mediassa. Kastittomat naiset kokevat väkivallan karvaimmin.

Dalitin leimaa ei edes voi paeta, Sob sanoo.

”Kastittoman tunnistaa sukunimestä. Ja vaikka nimen vaihtaisi, niin synnyinkylä paljastaa sen. Siitä on turha valehdella, ihmiset tuntevat toisensa.”

Muutosagentti

Miksi Nepal on köyhä ja alikehittynyt? Siihen Durga Sob tietää vastauksen. Nepal köyhimmät ovat daliteja, eikä yhteiskunta kehity ennen kuin kasti-syrjintä on kitketty.

”Olen kuulunut lukuisiin kansallisiin ja kansainvälisiin liittoihin, verkostoihin ja komiteoihin, jotka yrittävät kitkeä kasti- ja sukupuolittunutta syrjintää. Muutos on vaikea. Sen pitäisi lähteä omista kyläyhteisöistä, koulutetuista ihmisistä ja hallituksesta.”

Sob sanoo, että hän on taistellut koko elämänsä.

”En silti voi olla tyytyväinen. Siitä olen iloinen, että olen edes yrittänyt tehdä jotain, jolla on merkitystä yhteiskunnan sorretuimmille ihmisille. Olen heidän äänensä, heidän muutosagenttinsa, mutta nyt olen päättänyt jatkaa matkaani toisin.”

Sob jatkoi opintojaan sosiologian maisteriksi vuonna 2016. Viisi vuotta myöhemmin hän siirtyi politiikkaan. Nykyisin hän on yksi kolmesta varapuheenjohtajasta Nepal sosialistisessa puolueessa, joka irtaantui omaksi puolueeksi viime heinäkuussa.

”En ole tyyppillinen poliitikko”, hän sanoo.

”Olen dalitien edustaja puolueessa. Haluan tuoda asian politiikkaan, edistää dalitien ja etenkin dalit-naisten asemaa. Olen poliitikko, koska päätöksenteko on poliittista.”

Artikeln finns på svenska på Kehitys – Utvecklings webbplats kehityslehti.fi.

Tieto maaoikeuksista ehkäisee riitoja Etiopiassa

Etiopiaan rakennettiin ajantasainen maarekisteri Suomen tuella. Maan hallintaoikeuksien selkeys parantaa etenkin pienviljelijöiden asemaa.

Benishangul-Gumuz on Etiopian syrjäisimpiä ja vähiten kehittyneitä alueita maan itäosassa. Osavaltion korkeimman oikeuden tuomari **Ghion Fayissa Hora** sanoo, että useiden etnisten väestöryhmien asuttamalla alueella suurimpia haasteita ovat etniset kiistat ja maan hallintaan liittyvät konfliktit.

”Omistus- ja perintöoikeuksiin sovelletaan islamilaista ja perinteistä lakia, jolloin naiset, nuoret ja muut heikossa asemassa olevat ihmiset usein kärsivät.”

Yli 80 prosenttia oikeuden käsittelemistä tapauksista koskee maaoikeuksia. Tyypillisessä riidassa osapuolet kiistelevät, kenellä on oikeus viljellä tai laiduntaa karjaa tietyllä maa-alueella.

Etiopiassa maan omistaa valtio. Viljelijät saavat kuitenkin palstaansa pitkäaikaisen hallintaoikeuden, joka periytyy heidän lapsilleen. Oikeuden todentavat maarekisterit ovat kuitenkin epätarkkoja ja puutteellisia. Järjestelmä on siksi altis väärinkäytöksille ja kiistoille.

Selkeyttä maan hallintaoikeuksiin
Maan hallintaoikeuksia selkeyttää vuonna 2012 käynnistynyt Suomen ja Etiopian kahdenvälinen kehitys yhteistyöhanke REILA (Responsible and Innovative Land Administration), jossa on kehitetty digitaalinen maarekisteri ja

REILA-hankkeen kouluttamat maanmittausinsinöörit ovat auttaneet kyläläisiä rekisteröimään hallitsemansa maa-alat ilmakuvien perusteella.

luotu maanmittausinsinöörien valtakunnallinen koulutusjärjestelmä.

Kymmenen vuotta sitten alkaneessa hankkeessa Suomen tuella luotiin maarekisteri kahteen Etiopian osavaltioon. Sittenmin sähköinen järjestelmä on otettu käyttöön koko maassa.

Ajantasaisen maarekisterin luominen on ollut iso urakka, sillä se on vaatinut palstojen ja tonttien rajojen läpikäymistä kaikissa kylissä. Tämä on tehty hankkeessa koulutettujen maanmittausinsinöörien koolle kutsumissa kyläkokouksissa, joissa kukin perhe on voinut osoittaa ilmakuvista hallitsemansa maa-alan.

”Epäselvät tilanteet ja kiistat maa-alojen hallinnasta ovat tavallisia. Siksi maanmittausinsinöörit on koulutettu ratkaisemaan konflikteja”, kehityspolitiikan erityisasiantuntija **Sami Frestadius** ulkoministeriöstä sanoo. Hän työskentelee Suomen Etiopian-suurlähetystössä.

Vauhtia köyhän alueen kehitykseen

Kyläläisten tiedoilla täydennettyjen ilmakuvien jälkeen kylissä tehdään GPS-mittauksia. Näin saadaan digitaalinen karttapohja, jossa palstojen rajat on merkitty tarkasti.

Etiopiassa maan omistaa valtio. Viljelijät saavat kuitenkin palstaansa pitkäaikaisen hallintaoikeuden, joka periytyy heidän lapsilleen.

Sami Frestadius huomauttaa, että maarekisteritietojen siirtyminen pölytyneistä paperiarkistoista digitaaliseen järjestelmään vauhdittaa köyhän alueen kehitystä monella tapaa.

”Selkeät maaoikeudet edistävät ruokaturvaa ja ilmastonmuutoksen torjuntaa. Perheet pitävät hyvää huolta viljelysmaasta ja istuttavat puita, kun heillä on varmuus käyttöoikeuden säilymisestä vuosikymmenien päähän.”

Viljelijät voivat nyt myös saada aiempaa helpommin lainoja vaikkapa kotieläinten hankintaan, kun he voivat todistaa hallintaoikeutensa palstaansa ja käyttää tätä vakuutena pankille.

Digitaalista maarekisteriä hyödynnetään laajasti

REILA-hanke on herättänyt Etiopiassa laajaa kiinnostusta, sillä digitaaliseen järjestelmään kirjataan tarkasti vilje-

lyalueiden ohella myös metsäalueet ja vesistöt.

Sami Frestadius kertoo, että saman digitaalisen alustan ovat ottaneet käyttöönsä monet suuret avunantajat omissa hankkeissaan. Esimerkiksi Maailmanpankki, Saksa, Britannia ja Euroopan unioni hyödyntävät sitä ilmastonmuutoksen torjuntaan, luonnonsuojeluun, verotuksen kehittämiseen ja ruokaturvan parantamiseen liittyvissä hankkeissaan.

Etiopian tavoitteena on ulottaa digitaalinen maarekisteri koko maahan.

”Maanhallintaan liittyvät kysymykset ovat keskeisiä, sillä noin 85 prosenttia maan väestöstä saa elantonsa maataloudesta”, Frestadius muistuttaa.

Maarekisteri helpottaa pakolaisten paluunmuuttoa

Etiopiaa koettelee nyt neljä vuotta jat-

kunut kuivuus, joka on ajanut miljoonia ihmisiä kotiseuduiltaan.

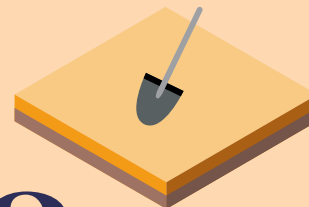
”Maarekisterin avulla pystytään selvittämään väestöliikkeiden mittaavaa ja varmistamaan edellytykset paluunmuutolle tai korvaukset maansa menettäneille”, Sami Frestadius toteaa.

Tuomari Ghion Fayissa Hora sanoo, että uusi maarekisteri helpottaa jatkossa vaikeiden maakiistojen selvittämistä.

Moni riita ratkeaa jo kylätasolla REILA-hankkeen ongelmanratkaisumallilla, joka on kehitetty yhdessä perinteisten ja islamilaisten tuomioistuinten kanssa.

”Tuomarin työssä ymmärtää hyvin turvatuin elinympäristön ja elinkeinon tärkeyden. Kun ihmiset voivat rakentaa turvallisesti tulevaisuuttaan ilman pakkosiirtojen tai pakolaisuuden vaaraa, perheet ja yhteisöt voimaantuvat. Samalla edellytykset talouskasvulle moninkertaistuvat”, Hora sanoo. •

REILA-HANKKEEN TULOKSIA VUOSINA 2012–2022

18 milj.

maapalstaa rekisteröity hankkeen kehittämään järjestelmään

20 milj.

etiopialaisen maaoikeudet turvattu

15 000

viljelijää saanut lainan palstansa kehittämiseen

”Aika murtaa Afrikan vaatealan kirous”

Artikeln finns på svenska på [Kehitys – Utvecklings webbplats](#) [kehityslehti.fi](#).

Mambo Pambo syntyi rakkaudesta afrikkalaiseen nykymuotiin. Vaatemerkki onnistui, koska sen perustaja Kawira Mirero ymmärsi, että bisneksessä pelkkä rakkaus ei riitä.

Silmä ei tiedä, minne katsoisi. Nairobi Textiles on Kenian pääkaupungin liikekeskuksessa sijaitseva kangasputiikien tihentymä, jossa värien kirjo täyttää tilan lattiasta kattoon, useassa kerroksessa.

Kawira Mireron silmä tietää. Mambo Pambon perustaja tuntee kankaat ja oman tyylinsä: afrikkalaisen perinteen inspiroimaa laatumuotia modernilla twistillä.

Vaatemerkin tarina symboloi kenialaisen muodin muutoksia monin tavoin. Mirero ja monet aikalaiset haluavat murtaa peruskirouksen:

”Uupuneet tienvarsiräätälit ompelevat tyhjällä mahalla pystymättä kasvaamaan ja kehittymään.”

Afrikkalaisista kankaista voisi kirjoittaa paksun kirjan, mutta täällä kaiken ydin on *kitenge*, tukeva puuvilla, joka tunnetaan myös *African wax print* - tai Länsi-Afrikasta lainatulla *ankara*-nimellä. Tyylin juuret ovat indonesialaisessa batiikkivärjäyksessä, jonka hollantilaiset toivat Afrikkaan 1800-luvulla. Samaa juurta on ohuempi puuvilla *kanga*, johon usein painetaan swahilinkielisiä sanontoja.

Ironista kyllä, kankaat tuotettiin kauan pääasiassa Euroopassa ja tällä hetkellä Kiinassa. Afrikkalaista tuotantoa on vähän, lähinnä Nigeriassa, Ghanassa ja Tansaniassa. Kiinalaiset *printtikitenget* myydään kuuden metrin paloina noin 1 500 shillingillä eli 11 eurolla. Aidon nigerialaisen hinta on kolminkertainen, ja kuviointi tehdään eri tekniikalla.

Kenialaista tuotantoa on esimerkiksi *kikoi*-raitakudos.

Kaikkia näitä Mambo Pambo yhdistelee nairobilaiseen nykymakuun vetoavina väritehosteina yksivärisiin ”*mzungu*-kankaisiin”. Swahilin *mzungu* tarkoittaa valkoisista ihmistä.

”Emme tarvitse hikipajoja”

Nuori Kawira Mirero lähti Mombasan rannikkokaupungista Nairobiin opiskelamaan designia, vaikka vanhemmat varoittelivat kapeasta leivästä. Valmistuttuaan hän huomasi vanhempien olleen oikeassa. Hän palasi opiskelamaan markkinointia.

Kaupallinen työ elätti ja muut haaveet jäivät taka-alalle, kunnes aviomiehen työ vei Mireron Länsi-Afrikkaan, Ghanaan ja Nigeriaan. Kuuden vuoden aikana hän sai kaksi tytärtä, ja uuden mahdollisuuden.

”Länsiafrikkalaiset todella osaavat kantaa näyttävät vaatteensa. Minä heitdyin taas tutkimaan muotia.”

Paluukuormassa Nairobiin vuonna 2014 hän toi mukanaan kangaslastin ja suuria suunnitelmia.

”Ystäväni ihailivat töitäni ja ihmettelivät, missä näitä voi käyttää. Opin, että minun täytyy sovittaa vaatteet itäafrikkalaiseen vaatimattomuuteen.”

Aluksi Mirero palkkasi yhden räätälin ja otti asiakkaat vastaan perheen olohuoneessa. Oman liiketilan mahdollisti luovien alojen yrittäjiä rahoittavan säätiön 2 600 euron suuruinen laina. Nyt Mirero työllistää seitsemän ihmistä: räätälit, assistentit ja myyjät vauraassa Karenin kaupunginosassa sijaitsevassa putiikissaan.

”Uskon yhteistyöhön. *Mungu aki-penda* – jos luoja suo, perustan vielä lifestyle-putiikin, jossa on esillä myös muiden yrittäjien tuotteita.”

Kenialaisessa muodissa on kaikki kerrokset halparäätäleistä massatuotantoon ja uniikkiin luksukseen. Mambo Pambo sijoittuu hintahaitarin kohtaan, joka on keskiluokalle saavutettava. Käännekohtaksi nousi *Watumu dress*, puku täynnä käsityövaltaisia yksityiskohtia. Mirero kirjoitti hintalappuun

Mambo Pambo valmistaa afrikkalaisen perinteen inspiroimaa laatumuotia modernilla twistillä.

28 000 shillingiä eli 210 euroa varmana siitä, että kukaan ei pukua ostaisi.

”Mutta sehän myi. Ja tätä tarinaa haluan jakaa. Emme tarvitse hikipajoja, jos tunnemme oman arvomme.”

Omissa nahoissa

Yksi tärkeä opetus löytyi pandemiasulkujen keskeltä. Aiemmin Kawira Mirero markkinoi mallistonsa palkkaamalla kuvaajat ja mallit, ja itse ujusteli kameraa. Keväällä 2020 vaatteet makasivat varastossa ja jotain piti tehdä.

”Instagramista tuli minun ja tyttärieni yhteisprojekti. Minä pukeuduin ja tytöt kuvasivat. Kauppa kävi ja lisäksi näimme heti, mistä ihmiset tykkäävät.”

Se yllätti, että ihmiset ostivat vaatteita mieluummin nähdessään ne itsensä kaltaisen naisen yllä.

”Me naiset voihkimme aina jotain vartalomme kanssa. Minä en ole koskaan ollut laiha ja tiedän, miten turhauttavaa vaatteiden etsiminen voi olla. Tiedän myös, miten hyvältä tuntuu, kun jokin istuu juuri minulle. Sitä tunnetta haluan välittää – hyvää oloa omissa nahoissa.”

Hääjuhlistaan hän muistaa, miltä tuntui käyttää kahta korsettia päällekkäin.

”Näytin hyvältä, mutta en pystynyt istumaan enkä hengittämään. Juhlien jälkeen heitin korsetit hiiteen. En vain enää suostu epä mukavuuteen. Elämän kiireiden ja vaatimusten keskellä ei voi olla puristuksissa”, Mirero sanoo. •

Kirja

Ukrainan musta multa ehti ruokkia ison osan Afrikkaa

Elina Grundström perehtyi ulkomaalasiakin houkuttelevaan maatalousbisnekseen Ukrainassa juuri ennen kuin Venäjän hyökkäys muutti suuren osan maata sotatantereeksi.

Venäjän vuosi sitten aloittama hyökkäyssota Ukrainassa havahdutti maailman huomaamaan, kuinka heikoissa kantimissa kaikkein köyhimpien maiden ruokaturva oli. Kun viljasiilot paloivat ja vehnälastit jumittivat Mustanmeren satamissa, nälkäkriisi syveni monin paikoin Afrikkaa.

Aivan liian monet ihmiset olivat riippuvaisia Ukrainan hedelmällisessä mustassa mullassa kasvaneesta viljasta ja auringonkukista puristetusta ruokaöljystä.

Toimittaja ja tietokirjailija **Elina Grundström** kiinnostui Ukrainan mustasta mullasta jo kymmenisen vuotta sitten, kun hän luki suomalaissyntyisen mutta virolaistuneen liikemiehen **Joakim Heleniuksen** maatalousbisneksestä alueella. Helenius näki maailman vilja-aitaksi kutsutulla mustan mullan vyöhykkeellä kehityspotentiaalia. Hän perusti Trigon Agri -yrityksen suomalaisestenkin sijoittajien tuella nykyaikais-tamaan Neuvostoliiton peruja olevia

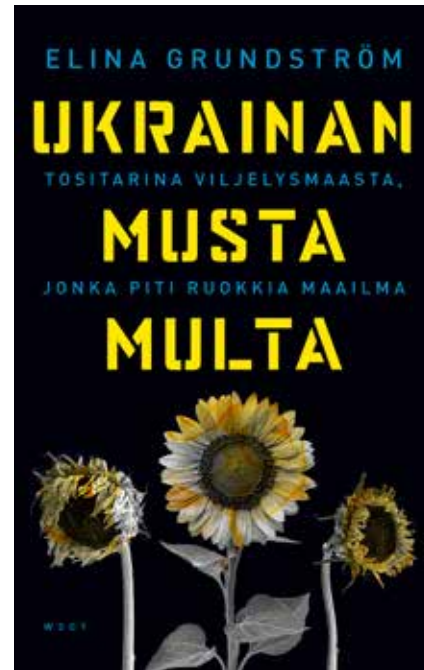
entisiä kolhoositiloja Ukrainan lisäksi Venäjällä.

Heleniuksen tavoite oli uudistaa mustalle mullalle turhan voimalliset viljelymenetelmät kestävämmiksi ja siinä sivussa pelastaa maailma nälänhädältä.

Kirjassaan *Ukrainan musta multa* Grundström vierailee yhdellä Trigon Agrin entisellä tilalla Šarivkan kylässä Harkovan alueella. Juuri ennen hyökkäyssotaa laki oli vapauttanut entisten kolhoositilojen työntekijät myymään omistamaansa maata toisille ukrainalaisille, kun aiemmin maata oli saanut vain vuokrata. Kyläläiset pohtivat, mitä se tarkoittaisi kotiseudun maataloudelle tulevaisuudessa, jos maa ennen pitkää kuitenkin päätyisi ulkomaalaisiin käsiin. Jotkut olivat kuulleet, että Kazakstanissa kiinalaiset olivat ostaneet maata ja tuotteet omat työntekijänsä pelloille.

Ruoan taju ratkaisee

Jonain päivänä Venäjän hyökkäyssota loppuu tai ainakin vaimenee, ja Ukrainan mustan mullan arvo maailman

Elina Grundström.

UKRAINAN MUSTA MULTA. TOSITARINA VILJELYSMAASTA, JONKA PITI RUOKKIA MAAILMA. WSOY, 2023.

ruokaturvan takaajana ymmärretään aikaisempaa paremmin. Viimeistään silloin on pohdittava, miten viljavaa maata tulisi hoitaa, kun ilmasto yhä lämpenee ja Ukrainassakin kärsitään pitkistä kuivuuskausista.

Kirjansa lopussa Elina Grundström haastattelee Helsingin yliopiston agroekologian professoria **Juha Heleniusta** globaaleista ruokamarkkinoista, hintakeinottelusta ja kestävästä viljelymenetelmästä. Helenius korostaa ruoan taju.

”Ruoan taju tuo mukanaan arvotuksen viljavaa maata, ekosysteemin eliöstöä ja tuotannon mahdollistavia maanviljelijöitä kohtaan. Jos ruoan taju on tallella, näitä kaikkia osaa arvostaa ja vaalia”, hän sanoo.

Kirja

Intiassa naiset voivat myös yllättää

ANU ON suomalainen antropologi, joka matkustaa vuonna 2000 Intian Bangaloreen hakemaan aineistoa väitöskirjaansa. Intiassa lainsäätäjät ovat vastikään kieltäneet morsiamen perheeltä perittävät myötäjäiset, ja Anu haluaa tutkia, miten tämä vaikuttaa naisen asemaan aviomiehensä perheessä ja muutenkin yhteiskunnassa.

Anu on pakannut reppuunsa nauhurin ja vihon, johon hänen on tarkoitus kirjata havaintojaan ja mietteitään kenttätönsä aikana.

Siru Aura.
MYÖTÄJÄISET.
STRESA, 2022.

Taarini on puolestaan bangalorelainen nuori nainen ja perheensä vanhin lapsi. Englannin kielen taitoisena hän pääsee töihin yhdysvaltalaisen terveysalan yritykseen pikakirjoittajaksi. Hän ei haikaile avioliittoon vaan keskittyy ansaitsemaan – ja pikkusiskoonsa, parhaaseen ystävänsä.

Kun väijäämätön kosinta kuitenkin tapahtuu, Taarinin ja hänen perheensä

elämä muuttuu peruuttamattomasti.

Anun ja Taarinin elämät risteävät Rathamman perustaman naisjärjestön ulkoterassin sohvalla, ja kaikki kolme naista joutuvat katsomaan toisiaan ja itseään uusin silmin.

Siru Aura on intialaisten naisten avioerokokemuksista väitellyt antropologi, joka työskentelee Suomen Punaisen Ristin viestintäpäällikkönä. *Myötäjäiset* on hänen esikoisromaaninsa, jossa antropologin koulutus näkyy tarkkoina havaintoina intialaisesta arjesta sekä uskonnollisista ja kulttuurisista rituaaleista.

Kirja on myös vauhdikas juonitarina, joka kuvaa osuvasti intialaisen naisen elämän moninaisuutta ja yllätyksellisyyttä. Samalla se hymähtelee ulkomaalaisen tutkijan usein naiiveillekin oletuksille oman työnsä ainutlaatuisuudesta ja merkityksestä paikallisille tutkimuskohteille ja yhteisöille.

Kirja

Ilmastonmuutosta torjutaan istuttamalla lisää metsää

KYMMENISEN tuhatta vuotta sitten maapallon luonnonmetsien biomassaan eli puiden runkoihin, oksiin, lehtiin ja juuriin oli varastoitunut 850 miljardia tonnia alkuainehiiltä. Ilmakehässä hiiltä oli 550 miljardia tonnia.

Sitten ihminen alkoi hävittää metsiä kiihtyvää tahtia ja 1700-luvulta lähtien hyödyntää toimissaan myös fossiilisia luonnonvaroja, kuten öljyä, kivihiiltä ja maakaasua. Nyt varastoituneen hiilen määrät ovat keikahtaneet päivittäin, eli metsistä ilmakehään on siirtynyt 300 miljardia tonnia hiiltä. Seurauksena on alati lämpenevä ilmasto.

”[Ilmastonmuutoksen] alkusyy on metsien vähenemässä, jolla oli päävaikutus ilmakehän hiilidioksidimäärän kasvuun aina vuoteen 1950 saakka. Fossiilisten aineiden hyödyntäminen teollisella kaudella kiihdytti kasvihuoneilmaston nykyiseen vauhtiinsa. Se kiihdyttää ilmiötä edelleen”, metsätalouden asiantuntija **Veli Pohjonen** kirjoittaa **Kari Silfverbergin** toimittamassa artikkelikokoelmassa *Ilmastometsät*.

Pohjonen perää muiden asiantuntijakirjoittajien tavoin monipuolisia toimia ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi: tarvitaan kansainvälisiä sopimuksia, päästöjen verottamista ja lisää metsää eloperäisenä hiilen nieluvarastona.

Nykymetsien parantuvan hoidon lisäksi maapallo tarvitsee vajaapuustoisten ja täysin puuttomien alueiden uudelleen metsitystä, Pohjonen kirjoittaa.

”Jotta vaikutus ilmastoon olisi riittävä, palautettavien metsien pinta-alan on oltava samaa luokkaa kuin metsien häviö oli jääkauden jälkeisellä kaudella.”

Kirjassa käsitellään yksityiskohtaisesti ilmastonmuutoksen mahdollisuuksia, haasteita ja keinoja etenkin Afrikassa Saharan ja Sahelin alueilla. Muita teemoja ovat muun muassa peltometsäviljely sekä alkuperäiskansojen ja järjestöjen rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Nimensä mukaisesti kirja keskittyy metsiin hiilivarastoina eikä niinkään ekosysteeminä osana luonnon monimuotoisuutta.

Kari Silfverberg & työryhmä.
ILMASTOMETSÄT.
METSÄT PLANEETAN PELASTAJINA.
INTO KUSTANNUS,
2022.

TAISTELUA TERMEISTÄ

Kamomilla Ilmonen oppi Namibiassa ja Indonesiassa, kuinka tärkeitä sopimusten sanat ovat.

”**TYÖSKENTELIN** Väestöliiton kehityspolitiikan asiantuntijana Helsingissä. Halusin tutustua YK:n väestörahaan UNFPAan, jotta ymmärtäisin, millaista on työ SRHR:n eli seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien parissa kehittyvissä maissa. Aloitin Namibian maatoimistossa, josta vaihdoin Indonesiaan.

Namibiassa vastasin UNFPAn maaohjelman Nuorten tieto ja osaaminen -kokonaisuudesta, ja siinä erityisesti seksuaalikasvatuksesta. Laadin opetus- ja nuorisoministeriöiden kanssa vuosisuunnitelman siitä, miten seksuaalikasvatusta edistetään kouluissa.

Indonesiassa johdin UNFPAn lippulaivahan- ketta, joka keskittyi äitiysterveysteen, nuorten seksuaalikasvatukseen sekä sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyyn, kuten tyttöjen ja naisten silpomisen vastaiseen työhön.

UNFPASSA puhutaan laaja-alaisesti *kokonais- valtaisesta seksuaalikasvatuksesta*, koska termi kattaa hyvinvoinnin ja terveyden lisäksi sensitiiviset aiheet, kuten abortin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt.

Sana *kokonaisvaltainen* on tärkeä, koska se puolustaa yksilönvapautta ja ihmis- oikeuksia.

Kun aloitin Namibiassa, *seksuaali- suus* oli hyväksytty sana. Arvot olivat tosin muuttumassa, sillä yhdysval- talaiset uskonnolliset konservatiivit olivat kääntäneet afrikkalaisia poliitikkoja. Heille oli iskostettu, että seksuaalikasvatus kannustaa seksiin ja sukupuolivähemmistöistä puhumi- nen rohkaisee homouteen tai trans- sukupuolisuuteen. Tämä kulminoitui eteläisen ja itäisen Afrikan ministerien sitoumuksessa, joka oli laadittu edistämään nuorten seksuaaliterveyttä ja -kasvatusta. Sitoumus oli vuodelta 2013, ja sitä oltiin uudista- massa vuoteen 2030 asti.

Useat sitoumuksen maat vastustivat sanaa *koko- naisvaltainen*. Niin myös Namibia, jonka mukaan *seksuaalisuus* oli yhtäkkiä ongelmallinen sana.

Siirryin Indonesiaan. Sitoumus uusittiin vuonna 2021, ja siinä termi *kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus ja nuorisoystävälliset seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut vaihtui nuorten koulutukseen, terveyteen ja hyvinvointiin*.

INDONESIA on väkiluvultaan maailman suurin musli- mienemmistöinen maa, jossa islamilainen konser- vatismi on lujittanut jalansijaansa. Kun aloitin työni, UNFPAn uusi maaohjelma jätettiin Indo- nesian ulkoministeriölle hyväksyttäväksi. Lopputulema oli, että termi SRHR lyhentyi SRH:ksi eli *seksuaali- ja lisääntymisterveydeksi ja lisääntymisoikeudeksi*. Sana *seksuaali- oikeudet* jäi pois. Se oli odotetta- vissa, sillä pidempi termi SRHR esiintyi viimeksi Indonesian vuosien 2011–2015 maaohjelmassa. Ja mitä opin tästä kaikesta? Ainakin sen, kuinka tärkeitä sanat ovat. Niistä on pidettävä kiinni, sillä vain sanojen avulla päättäjiä voidaan asettaa vastuuseen siitä, että käytännön työ onnistuu ja rahoitusta on saatavilla.”

KAMOMILLA ILMONEN, 34

Koulutus Valtiotieteiden maisteri Helsingin yliopistosta vuonna 2016

Työskenteli Apulaisasiantuntijana YK:n väestörahaan UNFPAn Namibian ja Indonesian maatoimistoissa vuosina 2019–2022. Työhön sisältyi kuukausi päämajassa New Yorkissa

Jatkoi Väestöliiton kehityspolitiikan asiantuntijana Helsingissä

Tutustui Indonesiassa Gojek-mobiili- sovellukseen, jolla voi esimerkiksi maksaa ja lähettää paketteja sekä tilata ruokaa, kyydin tai jopa hierojan kotiinsa.

Afganistan vuonna 2023

KIANOUSH RAMEZANI on Suomessa asuva iranilainen pilapiirtäjä.

5 kysymystä kehityksestä

Miten hyvin olet selvillä maailman menosta? Osa vastauksista löytyy tästä lehdestä.

TEKSTI ESA SALMINEN

1 KUKA KANSAN- EDUSTAJA TOIMII AFRIKAN SARVEN RAUHANVÄLITYKSEN ERITYISEDUSTAJANA?

- a) Suldaan Said Ahmed
- b) Eveliina Heinäluoma
- c) Hanna Kosonen

2 KUINKA SUURI OSA MAAPALLON AURINKOVOIMAN POTENTIAALISTA ON AFRIKASSA?

- a) 30 %
- b) 40 %
- c) 60 %

3 MIKÄ YK-JÄRJESTÖ OSTAA SUOMEN TUELLA VILJAA UKRAINASTA JA VIE SITÄ AFRIKKAAN?

- a) Unicef
- b) WFP
- c) Unesco

4 MITÄ JOULUKUISESSA YK:N LUONTOKOKOUKSESSA SAAVUTETTIIN?

- a) Tavoitteet luonnon moni- muotoisuuden suojelemiseksi
- b) Riittävä rahoitus luontokadon pysäyttämiseksi
- c) Kansainvälinen lentovero

5 MILLÄ NIMELLÄ KENIALAISET KUTSUVAT PAKSUJA VÄRIKKÄITÄ PUUVILLAKANKAITA?

- a) Capulana
- b) Kitenge
- c) Kanga

Oikeat vastaukset: 1a, 2c, 3b, 4a, 5b

KAUPPAPOLITIIKKA

ulkoministeriön julkaisema
kansainvälisen kaupan aikakauslehti

Tilaa
maksuton
lehti ja
uutiskirje!

facebook.com/Kauppapol

[@kauppapol](https://twitter.com/kauppapol)

linkedin.com/company/kauppapolitiikka

www.kauppapolitiikka.fi/tilaus